

**HANDELSHØGSKOLEN VED UIS
BACHELOROPPGAVE**

STUDIUM: Økonomi og administrasjon

OPPGAVEN ER SKREVET INNEN
FØLGENDE TEMATISKE
RETNING: Finans, forbrukslån og
forbruksgjeld

IKKE KONFIDENSIELL

TITTEL: Koronapandemiens påvirkning på veksten i forbrukslånmarkedet

ENGELSK TITTEL: The impact of the corona pandemic on growth of the consumer loan market

FORFATTERE:		VEILEDER:
Kandidatnr:	Navn:	Christian Jensen
.....	
7743	Sondre Frantsen Steinsvik	
.....	
7802	Henrik Alexander Haug	
.....	

Forord

Da var det vår tur til å skrive bachelor oppgaven som er den avsluttende delen av vår bachelorgrad. Det har vært en berg- og dalbane både fysisk og psykisk, med mye kaffe, svette og tårer. Disse tre årene har bydd på store utfordringer, blant annet det å tilpasse seg til en ny studiehverdag under korona.

Den tematiske retningen i oppgaven har vi valgt på bakgrunn av vår interesse rundt temaet. Bacheloroppgaven har desidert vært den mest utfordrende oppgaven vi har møtt så langt, hvor det har vært svært tidskrevende og vanskelig grunnet koronatiltak å i det hele tatt møtes for å skrive oppgaven, få til møter med intervjuobjekter over internett, finne riktig informasjon og mer. Det har vært svært lærerikt hvor vi har fått mye kunnskap rundt temaet.

Vi ønsker å takke alle som har bidratt med hjelp til vår oppgave, til intervjuobjektene som tok seg tid fra arbeid og fritid for å stille til intervju, de som har hjulpet til med korrektur og de som har gitt oss gode tips og kilder på e-post. Til slutt ønsker vi også å takke vår veileder Christian Jensen som har gitt oss gode tips og råd for å komme i gang og gitt oss god veiledning underveis når vi trengte det mest.

Sammendrag

Covid-19 er et virus som har rammet markeder i samfunn over hele verden.

Forbrukslånmarkedet i Norge er et av mange markeder som har blitt påvirket av pandemien. Når husstander eller enkeltpersoner opplever økonomiske problemer, ønsker å gjøre noe gøy, eller kjøpe fine ting er det mange som benytter seg av kredittkort eller forbrukslån. Spesielt økonomiske problemer er en viktig del å se på. Nesten alle nyhetsartikler de tre første månedene med koronaspredning rundt i samfunnet har vi lest om ekstreme permitteringsbølger og arbeidsledighet. Det var fremstilt på en slik måte at det virket som at flertallet av befolkningen ble hardt påvirket økonomisk av koronapandemien. Slik viser det seg å ikke være. Funnene vi har gjort gjennom kildene vi har brukt i oppgaven og den kvalitative metoden viser at flertallet av befolkningen ikke er økonomisk rammet av koronapandemien. Tvert imot viser funnene at folk nå har bedre råd fordi man bruker mindre penger og fordi man har blitt mer oppmerksom på økonomien sin.

For å forstå markedssituasjonen har vi gått nærmere inn på utviklingen forbrukslånmarkedet har hatt fra finanskrisen og frem til i dag. Markedet har vært i sterk vekst siden finanskrisen noe som skyldes mangel på regulering og et svært attraktivt

marked for tilbyderne. Det har kommet mange nye aktører inn i markedet som spesialiserer seg på forbrukslån sammen med eksisterende aktører som har diversifisert bankvirksomheten sin til forbrukslånmarkedet. Mangel på regulering har ført til at banker i stor grad har kunnet opptre som de selv ønsker og har hatt muligheten til å selv vurdere hva man regner som en god og dårlig kunde. Dette åpnet opp muligheten for kunder som fikk avslag hos eksisterende banker i markedet til å forsøke å søke lån i de nye bankene i markedet. Grunnet dårlige kredittvurderinger fikk kundene tilbud fra minst en bank selv om de ikke kunne betjene lånet, noe som førte til at mange kunder havnet inn i en refinansieringsspiral.

Hovedårsaken til at nedgangen av vekst i markedet vil fortsette er gjeldsregisteret sammen med forskriftsreguleringen. Koronapandemien er bare en av flere årsaker til nedgangen, men kan ha bidratt til ytterligere nedgang mot det vi har sett før. Når koronapandemien går mot slutten, tror vi det vil komme en liten økning i veksten i markedet for forbrukslån fra det punktet det er på i dag. Det vil ikke nødvendigvis si at det kommer til å være vekst i markedet, men at nedgangen trolig blir mindre enn i dag. Dette tror vi fordi befolkningen har mye å ta igjen av reiser og aktiviteter hvor forbruket i samfunnet da vil øke. Endringen av veksten i markedet etter korona tror vi kommer til å bli midlertidig. Sammen med gjeldsregisteret og utlånsforskrifter så er det en ny regulering kalt kapitalkravsforordningen som trolig trer i kraft tidsmessig som land begynner å åpne opp igjen. Forordningen omhandler økt kapitaldekning på misligholdte lån og krever at misligholdte lån skal nedskrives med 100% i løpet av tre år som misligholdt. Det vil kunne føre til at gamle misligholdte lån i porteføljen til bankene må nedskrives. En massenedskrivning av misligholdte lån kan på kortsikt føre til at bankens utlånsevne vil bli svekket. En annen viktig faktor som er svært aktuell er forslag fra Finansdepartementet om endring i utlånsforskriften hvor det blant annet foreslås å fjerne fleksibilitetsknoten og redusere maks gjeldsgrad.

Innhold

Forord	2
Sammendrag	2
Innhold	4
1.0 Innledning	5
1.1 Problemstilling.....	6
1.2 Bakgrunn og motivasjon	6
1.3 Definisjon.....	7
2.0 Det Norske forbrukslånmarkedet	8
2.1 Forbrukslån og kreditt historie.....	8
2.2 Forbrukslånmarkedet i dag	8
2.3 Mislighold.....	11
2.4 Aktører i markedet	13
2.5 Kundene	16
2.6 Hva blir lånet brukt til?	18
3.0 Utviklingen i forbrukslånmarkedet	21
3.1 Årsak til endring i vekst fra finanskrisen.....	21
3.2 Veien til gjeldsregisteret	25
3.3 Gjeldsregisteret	26
3.4 Regulerende forskrifter	28
Fra retningslinje til forskrift.....	28
4.0 Innhenting og bearbeiding av datamaterialet	33
4.1 Metode	33
4.2 Årsak til endring i markedets vekst før koronapandemien	35
4.3 Hvordan er veksten i markedet etter koronapandemiens start?	38
4.4 Mislighold og betalingsevne	40
4.5 Norges økonomi.....	43
4.6 Konkurransen.....	45
4.7 Fremtiden for markedet	48
5.0 Oppsummering og konklusjon	53
5.1 Oppsummering.....	53
5.2 Konklusjon.....	54
Litteraturliste	57
Appendiks: Spørsmål som har blitt brukt i kvalitativt intervju	61

1.0 Innledning

Forbruksgjeld er noe de fleste nordmenn kjenner til. Med underkant av 3,2 millioner registrerte personer med forbruksgjeld i gjeldsregisteret per 08.04.21, er dette rundt 76% av den norske befolkningen som er over 18 (Gjeldsregisteret, 2021a). Dette tyder på at de fleste har hatt eller har et kredittkort, en betalingsutsettelse eller et forbrukslån.

Forbrukslån og kreditt går under forbruksgjeld og kan for mange være en foretrukket løsning når man ønsker å kjøpe seg noe fint, dra på ferie eller kanskje pusse opp i hjemmet.

Forbruksgjeld forbindes ofte med høy rente hvor rentekostnader vil være svært høye dersom man kun betaler minstepålegg til fordringshaver. Dette er fordi forbruksgjeld er det som kalles usikrede lån og kreditt hvor banken ikke tar noe sikkerhet i eiendelene til låntaker. Det at bankene ikke tar sikkerhet i eiendeler gir en økt risiko for banken, noe som resulterer i høyere renter. Det kan forklares ved at desto høyere risiko en bank tar, desto høyere risikopremie vil banken ha for å gi ut et lån. Høy rente kan for mange være skremmende og gjør at finansieringsmuligheten ofte er omdiskutert som noe negativt. Mens noen ser på forbruksgjeld som noe helt uaktuelt, er det andre som ser på dette som et gode og benytter seg av muligheten. Selv om ikke alle tyr til forbrukslån, så er kredittkort også betegnet som forbrukslån. Kredittkort er noe de fleste har kjennskap til ved at man enten har et slikt kort nå, eller har hatt det tidligere.

Forbrukslånmarkedet i Norge har hatt en enorm vekst siden finanskrisen. Veksten har vært så stor at den har blitt ansett som usunn for norsk økonomi. Veksten fortsatte helt til 2019 hvor det kom et gjeldsregister og en forskriftsregulering for å stagge veksten i markedet. Dette førte til at markedet gikk fra å ha høy vekst til å ha stor nedgang. Siden dette skjedde, har vi sett en fortsettende stor nedgang i markedet under koronapandemien.

Koronapandemien er bare en av flere årsaker til nedgangen vi ser i markedet den dag i dag. Fortsatt er det interessant å se hva slags effekter pandemien har hatt på markedet og hva slags ettervirkning den har på fremtiden. I denne oppgaven skal vi redegjøre for årsaker og drivere i utviklingen av forbrukslånmarkedet da det var i sterk vekst, og hva som skjedde når veksten falt og ble negativ. Videre er det interessant for oss å drøfte fremtiden til markedet ved å se på koronapandemiens påvirkning, nye reguleringer og andre påvirkende faktorer.

1.1 Problemstilling

Koronapandemien er et høyt dagsaktuelt tema i hele verden. Forbrukslånmarkedet er en av mange markeder som har blitt påvirket i løpet av 2020-21 hvor det trolig vil være langvarige ettervirkninger fremover slik som vi så etter finanskrisen i 2008. I denne oppgaven skal vi foreta en empirisk analyse for å belyse problemstillingen: Hvordan vil ettervirkningene til koronapandemien påvirke den fremtidige veksten i forbrukslånmarkedet?

1.2 Bakgrunn og motivasjon

Covid-19 som rammet hele verden ble først identifisert av kinesiske helsemyndigheter 7. januar 2020. Utbruddet startet i desember 2019 i byen Wuhan som ligger i Hubei-provinsen i Kina. Covid-19 er et virus og ble for første gang påvist i Norge 26. februar 2020. 11. mars 2020 omdefinerte WHO sykdomsutbruddet fra en epidemi til en pandemi.

12. mars 2020 iverksatte regjeringen og offentlige myndigheter strenge tiltak for å begrense smittespredning i landet. Tiltakene er de sterkeste og mest inngripende vi har hatt i Norge. Blant annet ble det nedlagt forbud mot nesten alle arrangementer, barnehage, skole og universiteter ble stengt og strenge smitteverntiltak ble innført som førte til at mange butikker og bedrifter ble stående uten kunder. Når bedrifter står uten kunder, blir de nødt til å nedbemanne ved å permittere sine ansatte. Fra dette tidspunktet og frem til i dag har det kommet flere smittevernstiltak som har vært av og på og vi har sett en ekstrem økning i arbeidsledighet og permitteringer.

Når koronapandemien og Norges første smittevernstiltak ble innført, var overskriftene i alle nyhetsmedier. Om man var på facebook, VG, eller E24, så handlet alt om hvordan koronapandemien har påvirket landet, og det var mange spekulasjoner om hva som kommer til å skje i landet, med økonomien, aktiviteter, arrangementer, jobb og mer. Koronapandemien er en krise som har rammet hele verden. De tre første månedene ble koronapandemien fremstilt i media som et stort problem med store konsekvenser. Vi begge jobber innenfor finans i forbrukslånmarkedet. Siden vi skriver bacheloroppgave for vår studieretning økonomi og administrasjon, er det svært interessant å se hva slags påvirkning koronapandemien har hatt på forbrukslånmarkedet, og hvilke ettervirkninger dette markedet kan få på grunn av pandemien. Målet med denne oppgaven er derfor å analysere forbrukslånmarkedet for å forstå årsaker til endring av vekst i markedet og forstå hvordan markedssituasjonen er i dag. Ved hjelp av kvalitative intervjuer og funn i litterære- og

sekundærkilder, skal vi forsøke å svare på fremtidens vekst i forbrukslånmarkedet i lys av koronapandemien. Å spå fremtiden er det ingen som kan gjøre, men med hjelp av analyse ved å se på historiske årsaker til endring i markedet, få gode innspill fra fagkyndige personer som arbeider med å analysere og vurdere dette markedet, vil det være mulig å kunne drøfte årsaker og hvilken effekt koronapandemien eller andre faktorer vil ha for forbrukslånmarkedets vekst.

1.3 Definisjon

Definisjonen på forbrukslån er den type lån hvor låntaker ikke stiller sikkerhet i eiendeler som for eksempel bil, hus, hytte eller annet som pant. For den grunn definerer vi et forbrukslån som et usikret lån. Et sikret lån derimot, er lån som for eksempel boliglån hvor banken tar pant i boligen man kjøper, eller billån hvor banken tar pant i bilen du kjøper. Innenfor definisjonen av forbrukslån er også kreditt tilknyttet kredittkort og betalingsutsettelse også betegnet som forbrukslån (Store Norske Leksikon, 2019). Det er derfor viktig å påpeke at i denne oppgaven handler det da ikke bare om forbrukslån som bankene tilbyr, men også kreditt som gir låntaker en usikret gjeld, kalt forbruksgjeld.

2.0 Det Norske forbrukslånmarkedet

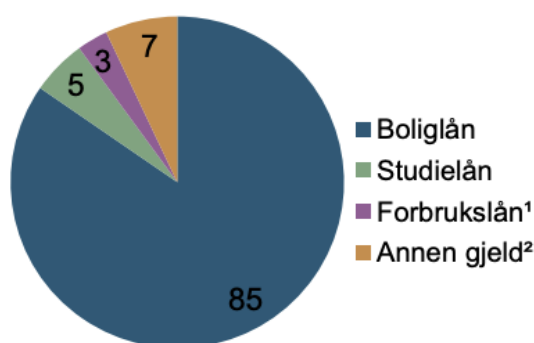
De siste årene så har det vært spesielt mye snakk om forbrukslån, men det er viktig å presisere at dette markedet har eksistert over lang tid tilbake. I denne delen av oppgaven vil vi se på historien til hvordan forbrukslån og lån på kreditt oppstod, vi vil også ta for oss hvordan markedssituasjonen er i dag, hvilke aktører som opererer i dette markedet og hvilke grupper som bruker disse tjenestene.

2.1 Forbrukslån og kreditt historie

Finansiering av kreditt er noe som strekker seg langt tilbake i tid. Før kredittkort kom på 1900 tallet var det vanlig at kjøpmennene ga betalingsutsettelse til kundene sine ved at de kunne ta med seg varene samme dag og betale ved en senere anledning. Dette forholdet var basert på tillit og at kjøpmennene kjente kundene sine. I de større byene var det større utfordringer med å gi kundene sine betalingsutsettelse ettersom at man ikke hadde den samme tilliten og kjennskapet til kundene sine. Løsningen på problemet med å identifisere kunder ble løst ved å lage kredittkort av papp eller papir. På 1920-tallet ble det introdusert graverte metallkort som hadde en gitt kredittgrense. Når kredittgrensen var brukt opp fikk brukeren en faktura fra butikken som var utsender av kredittkortet på hele beløpet. Dette beløpet måtte betales i sin helhet før man kunne benytte seg av ny kreditt. Videre på 50 tallet ble det som nå heter Visa lansert, hvor Mastercard fulgte raskt etter (Wikipedia, 2021). Disse to er store aktører den dag i dag for kredittkortløsninger. Per 14. april 2021 er markedet for forbrukslån inkludert kredittkort på om lag 154 milliarder kroner i Norge. Kredittkort utgjør 44% av dette markedet (Gjeldsregisteret, 2021a).

2.2 Forbrukslånmarkedet i dag

For å forstå markedssituasjonen bedre så vil vi presentere relevant statistikk og sentrale markedstall. Vi vil se på hvem aktørene er, og hvem som benytter seg av disse tjenestene.

Figur 2.1: Norske husholdningers gjeld fordelt etter type. Prosent. Per 1. halvår 2016.

Kilde: (Norges Bank, 2017)

Sektordiagrammet er fra 2017, så tallene er nok litt annerledes i dag. Det har ikke blitt oppdatert og vi har sett at banker fortsatt bruker dette sektordiagrammet når de presenterer tall fra markedet. I sektordiagrammet kan vi se at forbrukslån står for 3% av husholdningens totale gjeld. Denne prosentandelen har vært lik over flere år. Ut ifra rapporten “regulering av forbrukslån og gjeldsinformasjon” publisert av Finans Norge i 2019 kom det frem at husholdningens renteutgifter på forbrukslån lå på 14% (Finans Norge, 2019). Med en andel av husholdningens gjeld på 3% og med renteutgifter som utgjør 14% av husholdningenes samlede renteutgifter, så ser vi at slik finansiering fort kan bli svært dyr.

Atferdsfinans og forskning

Hva er det egentlig som får folk til å ta opp et forbrukslån? Et forbrukslån bør være siste utvei. En økonomisk rasjonell person vil ikke ta opp et forbrukslån. Det er en type lån som er laget for folk som ikke har andre muligheter mener leder i finansportalen Elisabeth Realfsen (Verdens Gang, 2020). Den norske befolkningen tjener bedre enn den noen gang har gjort, likevel tar nordmenn hyppig opp et forbrukslån. Et forbrukslån i seg selv er en god løsning for veldig mange som ikke har en buffer til rådighet hvis noe økonomisk uforutsett skulle skje. Personer som tar opp et forbrukslån legger alt for mye vekt på hva det månedlige beløpet blir på, i stedene for å se på hva rentenivået vil være.

Vi mennesker har et instinkt i oss som heter behovstilfredstillelse. Dette betyr at vi får veldig lyst på noe, og behovet skal helst realiseres så fort som mulig. Det kan ofte være et mer abstrakt behov som et dyrt klesplagg, en bil eller en reise. Dette behovet er så stort at man ikke klarer å motivere seg til å vente på det. Forbrukslån er et lån som på alle mulige

måter kan realisere drømmen som tilfredsstillende dette behovet. Markedsføringen for et forbrukslån handler ofte om å få noe som man ønsker seg allerede samme dag.

Markedsføringen for forbrukslån ble drevet på en aggressiv måte frem til 2017, hvor det kom en forskrift som medførte strengere reguleringer rundt markedsføringen av et forbrukslån og kredittkort.

Forskning gjennomført av Endre Jo Reite viser at nordmenn med boliggjeld er som oftest de som har mest i forbrukslån (Forskning, 2020). Han viser videre til at et forbrukslån som i utgangspunktet gikk for å være en kortsiktig løsning ble til et langsiktig problem. I Norge så har bankene tatt med prisveksten av boligen som vurdering når kunden har søkt om et forbrukslån. I realiteten har det vært mulig å ta opp et forbrukslån med en lav årlig inntekt, så lenge man har hatt en viss prisvekst i boligen. I andre land som Danmark og Sverige er det inntekten til den som søker bankene har tatt en vurdering av.

Renter

Finansiering av et forbrukslån eller kredittkort kan fort bli dyrt med tanke på renten.

Lånerenten som forbrukeren tar på seg, er prisen av å flytte konsum i tid. I stedet for å spare og kjøpe senere, tar forbrukeren opp et lån og kan kjøpe produktet, varen eller tjenesten med en gang og betale senere. Renten på et forbrukslån er ofte svært høy ettersom et usikret lån gir bankene automatisk høyere risiko ved utlån. Bankene tar ingen pant eller sikkerhet i det forbrukeren kjøper, og derfor er det høye renter på usikrede lån, som en risikopremie for bankene. Den effektive renten på slike lån er aldri fastsatt. Renten som tilbys blir satt etter en individuell kredittsjekk av kunden, beløp som er søkt på, nedbetalingstid og om det gjelder refinansiering eller forbruk som formål. Jo høyere usikkerhet det er rundt kunden som tar opp et slikt lån, jo høyere blir den nominelle renten, hvor den effektive renten følger etter og inkluderer etableringsgebyrer og termingebyrer.

Hvis man foretar et kjapt søk i markedet på forbrukslån så kommer det opp flere tilbud ifra flere banker. Man får da opp et tilbud fra for eksempel Easybank som tilbyr forbrukslån til en effektiv rente mellom 9.62% - 23.92% eller Ekspress Bank med en effektiv rente på 17,59%, men dette er da som sagt en rente som varierer veldig fra person til person. Renten på et forbrukslån står i sterk kontrast i forhold til boliglånsrenter og billånsrenter. Hvis vi ser på boliglånsrenten over de siste 5 årene så har den ligget på et sted mellom 2,19% - 2,75% (Smarte Penger, 2021). Det som skyldes at boliglånsrenten er så mye lavere enn et rente på usikrede lån, er at dette er et sikret lån. Det vil si at hvis man har et boliglån så har man inngått en avtale med banken om at de har sikkerhet i boligen du har lån på. Hvis man

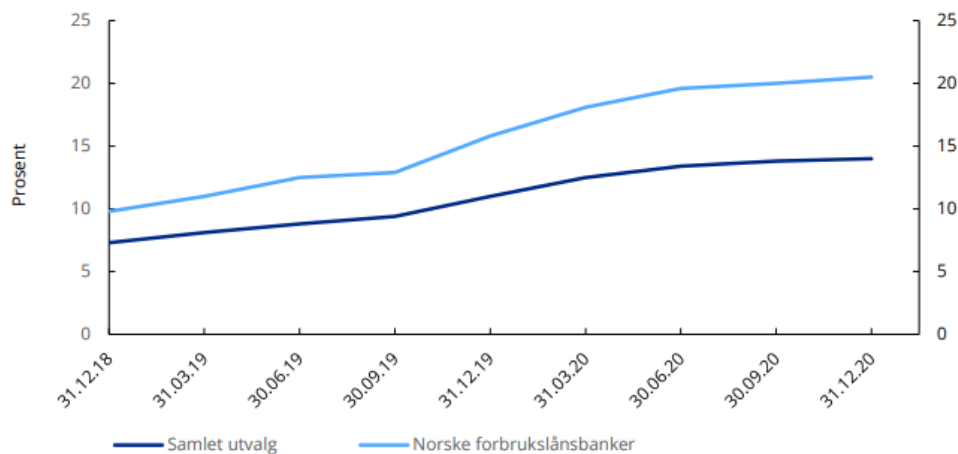
da ikke skulle klare å betale for seg, så har banken mulighet til å gjennomføre et tvangssalg av boligen og ta imot det beløpet som salget genererer. Det samme gjelder billån eller andre sikrede lån. Finanssans har laget en liste over de tilbyderne som tilbyr best rente på billån. Hvis man tar opp et lån på 400 000 med 35% i egenkapital så vil de fleste tilbyderne kunne gi en nominell rente på mellom 3-5%

Vi ser at bankene er mer konkurransedyktige på renten når det kommer til sikrede lån. Både boliglån og billån er noe bankene konkurrerer på og derfor er de villige til å gi bedre renter og betingelser på lånene for å tiltrekke seg gode kunder. På disse lånetyperne så er det også veldig vanlig at kundene forhører seg med flere aktører for å få de beste rentene og betingelsene. Bankene kan da gi bedre tilbud på rente enn hva de først gir inntrykk for og markedsfører, for å lande kunden mot en annen bank. Grunnen til dette er fordi bankene ser på det som en minimal risiko å utstede slike lån i forhold til usikrede lån.

Renteforskjellen mellom billån, boliglån og forbrukslån viser at forbrukslån har betydelig høyere rente. Likevel er det mange som tar opp et forbrukslån, selv om dette er en veldig dyr finansiering. Mange som tar opp et forbrukslån velger heller å fokusere på hva den månedlige summen av renter og avdrag vil komme på, istedenfor hva den faktiske kostnaden på selve lånet er. Dette er en grunn til at det har vært veldig lite konkurranse på renter og etableringsgebyr blant forbrukslånsbankene. Kundene er tilfreds med at de kan låne penger fordi de ikke har mulighet til samme type finansiering andre steder, og de ender da opp med et veldig dyrt lån. Det at kundene ikke er opptatt av renter og etableringsgebyr når de skal opprette et lån er veldig positivt og lønnsomt for tilbydereren.

2.3 Mislighold

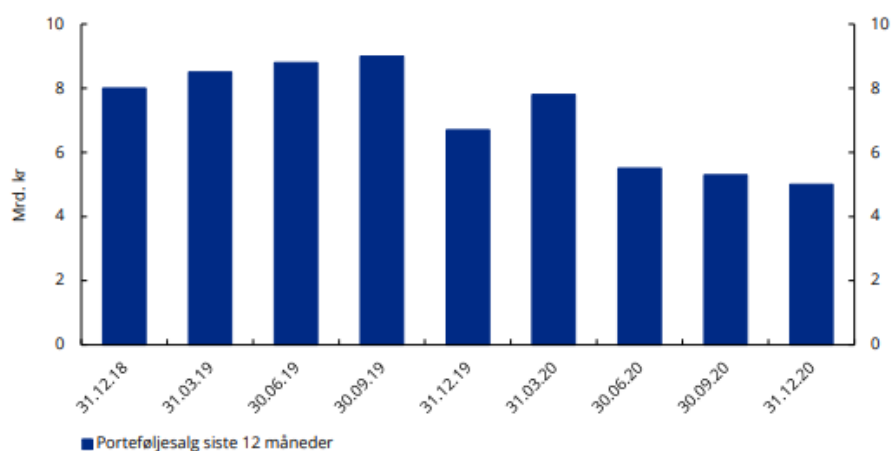
Ut ifra finanstillsynets rapport om utviklingen i forbruksgjeld melder finanstillsynet om at det er en økning av andel misligholdte porteføljer på forbrukslån (Finanstillsynet, 2021). Det har vært en gradvis økning i misligholdsandelen på forbrukslån ifra 2016 til 2018, men i 2019 økte dette drastisk. Dette skyldes blant annet at gjeldsregisteret tråde i kraft 1. juli 2019. Det ble da vanskeligere for personer med forbruksgjeld å refinansiere eksisterende lån, fordi bankene fikk et register som viser hva hver enkelt person har i forbrukslån og utestående kreditt.

Figur 2.2: Kvartalsvis utvikling i mislighold over 90 dager i prosent av forbrukslån.

Kilde: (Finanstilsynet, 2021, s. 8)

I grafen ovenfor som er hentet ifra finanstilsynets rapport så kan man se en utvikling av misligholdsandelen for forbrukslån i prosent for hvert kvartal ifra 31.12.18 til 31.12.20. Det som er viktig å informere om her er at denne grafen tar også for seg misligholdte forbrukslån utstedt av norske forbrukslån banker i utlandet. Grafen viser en markant økning av misligholdsandelen på forbrukslån i 2019 for alle aktørene som opererer i dette markedet. Norske forbrukslån banker hadde en misligholdsandel på 20,5% ved utgangen av 2020. Ifra utgangen av 2019 til utgangen av 2020 så steg misligholdsanden med 5,1%. Det er nok flere årsaker til denne store økningen av misligholdte forbrukslån. Den var allerede økende og har vært økende de siste årene ettersom at finanstilsynet har bidratt til innstramminger for tilbyderne med forskrifter og etablert gjeldsregister.

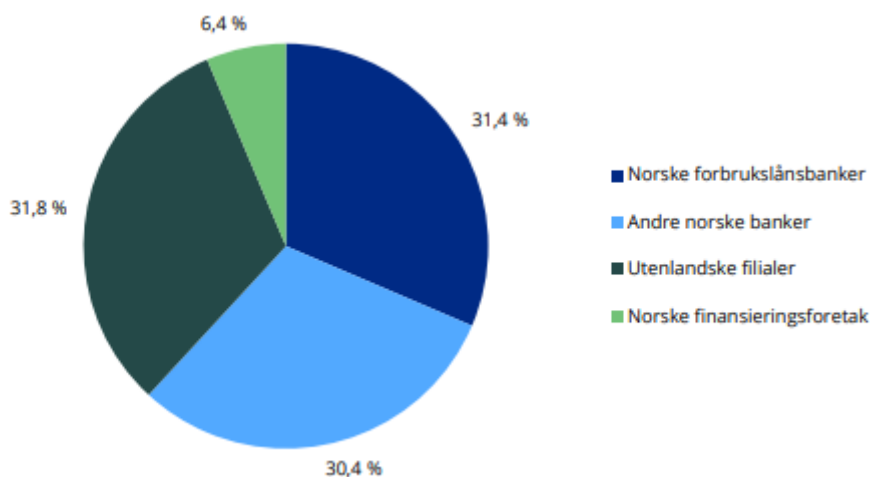

Figur 2.3: Solgte porteføljer av misligholdte forbrukslån siste 12 måneder.

Kilde: (Finanstilsynet, 2021, s. 9)

I figur 2.3 som er i finanstilsynets rapport for utvikling i forbrukslånmarkedet, så kommer det frem at salg av misligholdte porteføljer synker. Dette er misligholdte forbrukslån som forbruksbankene selger til foretak som har spesialisert seg på å kjøpe og inndrive denne gjelden. Forbruksbankene selger de misligholdte lånene i porteføljer til rabatterte priser til finansieringsforetak som vanligvis inngår i konsern med inkassoforetak. I figuren ovenfor kan vi se utviklingen av salg av misligholdte lån som blir solgt i porteføljer til inkassoselskapene. Salg av misligholdte låneporteføljer går ned, mens misligholdsandelen i figur 2.2 øker. Ved hjelp av salg til inkassovirksomheter gir dette forbruksbankene god lønnsomhet og frigjør kapital til å fortsette med tilstrekkelig utlånskapasitet for å møte etterspørselen i markedet.

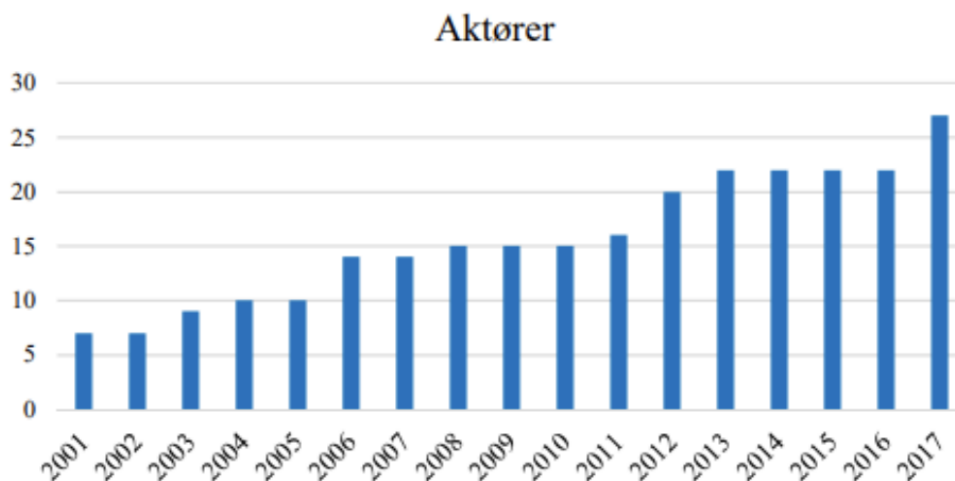
2.4 Aktører i markedet

Figur 2.4: Fordeling av forbrukslån i Norge per 31.12.2020.

Kilde: (Finanstilsynet, 2021, s. 5)

I sektordiagrammet ovenfor kan vi se markedsandelen av norske og utenlandske aktører som utsteder forbrukslån i Norge frem til utgangen av 2020. Vi legger da merke til at nesten 2/3 av de som tilbyr forbrukslån i Norge er norske banker, norske forbrukslånsbanker eller et norsk finansieringsforetak. De resterende 1/3 av aktørene i markedet er utenlandske filialer som tilbyr forbrukslån i det norske markedet. Dette er aktører som har valgt å investere i det norske markedet, fordi det har vært et attraktivt marked.

Figur 2.5: Utvikling i antall aktører som inngår i Finanstilsynets utvalg av banker og finansieringsforetak som driver med forbruksfinansiering per fjerde kvartal 2017.

Kilde: (Finans Norge, 2019)

Figur 2.5 stammer ifra finanstilsynets rapport i 4 kvartal i 2017 og dette er den nyeste informasjonen vi finner om antall aktører som har etablert seg i forbrukslånsmarkedet ifra 2001 – 2017. Ut ifra denne figuren så kan man se at antall aktører har økt kraftig på 16 år. Av de 27 foretakene som opererer innenfor forbrukslånsmarkedet, så er det 10 aktører som er finansieringsforetak og 12 banker. Av de 27 aktørene som er i markedet så har om lag halvparten av disse selskapene norske eiere. Dette viser et godt bilde av at utenlandske banker og finansforetak finner det veldig attraktivt å investere i det nordiske markedet.. Det kan man også se på veksten av antall aktører markedet har hatt. I 2017 så var det nesten fem ganger så mange aktører i dette markedet enn det var i 2001.

Avida Finance	Enter Card	Nordea
Bank Norwegian	Eurocard	Oppfinans
BB Finans	Folkefinans	Santander Consumer Bank
Danske Bank	Ikano Bank	SEB Kort
Diners Club Norge	Instabank	Skandiabanken
DNB	Komplett Bank	Sparebank 1 Kredittkort
Easybank	Monobank	Sparebanken Vest
Eika Kredittbank	MyBank	Svea Finans
Ekspressbank	Nordax Bank	Resurs Bank/yA Bank

Tabell 2.1: Oversikt over institusjoner som inngår i utvalget til finanstillsynet per 4. kvartal 2016. «Spesialister» er uthevet.

Kilde: (Finans Norge, 2019)

I tabellen 2.1 så kan vi se at spesialistene i markedet er uthevet med svart skrift. Disse foretakene er i dette markedet som vår oppgave har hovedfokus på og det er også disse som har bidratt stort for den store veksten markedet har hatt til 2019. Det største skillet mellom disse bankene er deres opphav og forretningsstrategi. Noen av disse bankene er opprettet i samarbeid med andre store selskap. Noen eksempler er Bank Norwegian som samarbeider med flyselskapet Norwegian Air Shuttle. Ved å benytte seg av Bank Norwegian sitt kredittkort så får kundene mulighet til å opparbeide seg bonuspoeng som de kan bruke på flyreiser med Norwegian verden rundt. En annen aktør, Ikano Bank er eid av møbelgiganten IKEA. Ikano Bank tilbyr betalingsutsettelse og kreditt til kunder som handler varer på nett eller i butikk hos IKEA.

I gruppen med spesialister så finner vi også noen relativt nye foretak som MonoBank og Easybank. Dette er banker som er helt uavhengige av store selskaper og som i hovedsak er i markedet for å tilby forbrukslån. En fellesfaktor for disse aktørene som er spesialister innenfor forbruksfinansiering er at deres kanaler er raske og nesten alt foregår digitalt. Dette er det som kalles fintech¹ aktører.

Ut ifra tabellen 2.1 så legger vi for øvrig merke til at de tradisjonelle bankene i Norge også tilbyr forbrukslån og kredittkort. Vi har blant annet DNB, Nordea og Sparebanken Vest som alle er tradisjonelle banker, men som også tilbyr forbrukslån og kredittkort. Det som er den store forskjellen på forbrukslånbanker som kun har forbrukslån som forretningsidé,

¹ Et begrep for teknologi som brukes i finansielle produkter og tjenester. Felles for fintech-aktører er at teknologien tilrettelegger for digitale forretningsmodeller.

og de tradisjonelle bankene, er at de fleste tradisjonelle bankene er medlem av autorisasjonsordningen for finansielle rådgivere også kalt AFR. Dette er en nasjonal autorisasjonsordning som fremmer og sikrer nødvendig kunnskap, holdninger og ferdigheter hos finansielle rådgivere. Denne ordningen gjør at de som utsteder lånene har en mer rådgivende rolle ovenfor kundene sine og de skal hjelpe kunden til å ta gode valg ovenfor sin privatøkonomi.

Lånegrensene hos de tradisjonelle bankene er lavere enn den er hos forbrukslånbankene. I DNB kan man kun ta opp et forbrukslån på opp til 250 000 kr, mens i Komplet bank så kan man låne opp til 500 000 kr. Den store forskjellen blant forbruksbankene og de tradisjonelle bankene er markedsføringen av forbrukslån. Et raskt google søk på forbrukslån så får man opp tilbud fra forbrukslånbankene først, mens med de tradisjonelle bankene markedsfører nesten ikke for dette produktet. Det kommer også frem på Sparebanken 1 sine nettsider *“Forbrukslån har en høyere rente enn andre lån. Du bør derfor prioritere å nedbetale låne raskt”*.

2.5 Kundene

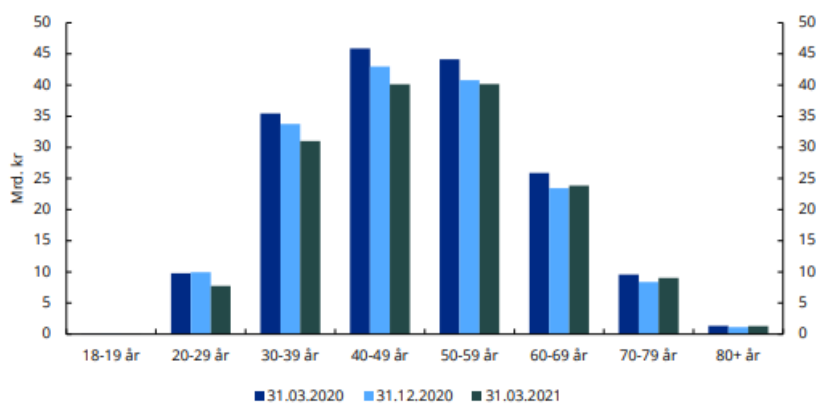
I dette delkapittelet så vil vi presentere hvem kundene som etterspør kredittkort og forbrukslån er. For å fremstille dette vil vi presentere demografisk data som gir oss bedre innblikk på hvilke grupper som tar opp lån på kreditt og forbrukslån.

Samlet usikret gjeld	Pr februar 2021		Pr mars 2021	
	Rentebærende saldo i mrd**	Rentebærende saldo justert for medlåntakere****	Rentebærende saldo i mrd** (Differanse)	Rentebærende saldo justert for medlåntakere**** (Differanse)
Forbrukslån (Nedbetalingslån)	78	70,3	77 (-1,2 %)	69,6 (-1,1 %)
Kredittkort (Rammekreditt)	52,4	50,5	51,7 (-1,3 %)	49,8 (-1,5 %)
Betalingskort (Faktureringskort)	0,6	0,6	0,6 (-1,6 %)	0,6 (-1,6 %)
Annen usikret gjeld*** (Nedbetalingslån)	19,4	14,8	18,8 (-3 %)	14,3 (-3 %)
Sum	150,3	136,3	148,1 (-1,5 %)	134,3 (-1,5 %)

Tabell 2.2: Nøkkeltall over samlet usikret gjeld.

Kilde: (Gjeldsregisteret, 2021b)

Tabellen 2.2 ovenfor viser oss et godt bilde av hvordan situasjonen for usikret gjeld er for februar og mars 2021. For den norske befolkningen så er det forbrukslån og kredittkort befolkningen har mest gjeld på av de usikrede lånene ifra 1 kvartal 2021. Ifølge gjeldsregisteret så er det per mars 2021 registrert litt over 3 184 000 som har usikret gjeld.

Figur 2.6: Benyttet kreditt fordelt på aldersgrupper.

Kilde: (Finanstilsynet, 2021, s. 18)

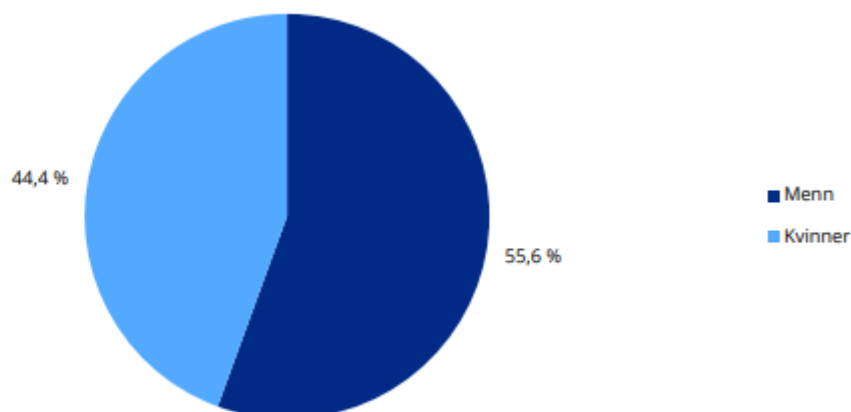
Figur 2.6 viser oss utviklingen av et intervall på aldersgrupper som har benyttet kreditt ifra 31.03.2020 som er rundt da koronapandemien startet og til 31.03.2021. Her kan vi se en jevn nedgang som er relativt jevnt fordelt på aldersgruppene. Aldersgruppen 60+ derimot har hatt en liten økning fra 31.12.2020 til 31.03.2021. Vi kan se at det er svært få imellom 20-29 år og de som er over 80+. Årsaken til dette er at man må ha fylt 23 år for å få et forbrukslån. Det er også en øvre grense på hvor gammel man kan være for å ta opp et forbrukslån. Er man 75 år eller eldre har man ikke lenger mulighet til å ta opp et forbrukslån. Kredittkort kan man få når man har fylt 18 år og det er det heller ingen øvre aldersgrense på. Fortsatt så kan det være vanskelig for de som nettopp har fylt 18 å få innvilget kreditt grunnet mangel på gode ligningstall² og kredittscore³.

Vi se at det er flest i intervallet 40 – 59 år som har mest i forbrukslån og utestående på kreditt. Det er ikke store forskjellen, men hvis vi ser nøye på diagrammet på den grønne søylen, kan vi se at det er litt flere personer mellom 50 – 59 år som står for den største andelen av benyttet kreditt per nå. Ut ifra en rapport som er skrevet av forsker Christian

² Årlig utligning av skatt. Viser brutto- og netto årsinntekt og formuesverdi.

³ Sier noe om hvor sannsynlig det er kunden vil «oppføre» seg og betale tilbake i tide. Baseres på kundens tidlige og nåværende atferd.

Poppe i 2017 kommer det frem at sannsynligheten for å ta opp et forbrukslån øker frem til man er 45 år, deretter avtar den. Det er flere menn enn kvinner som har forbrukslån, men denne forskjellen er ikke så veldig stor (Verdens Gang, 2018). Dette ser vi også i figur 2.7 fra finanstillstyret.

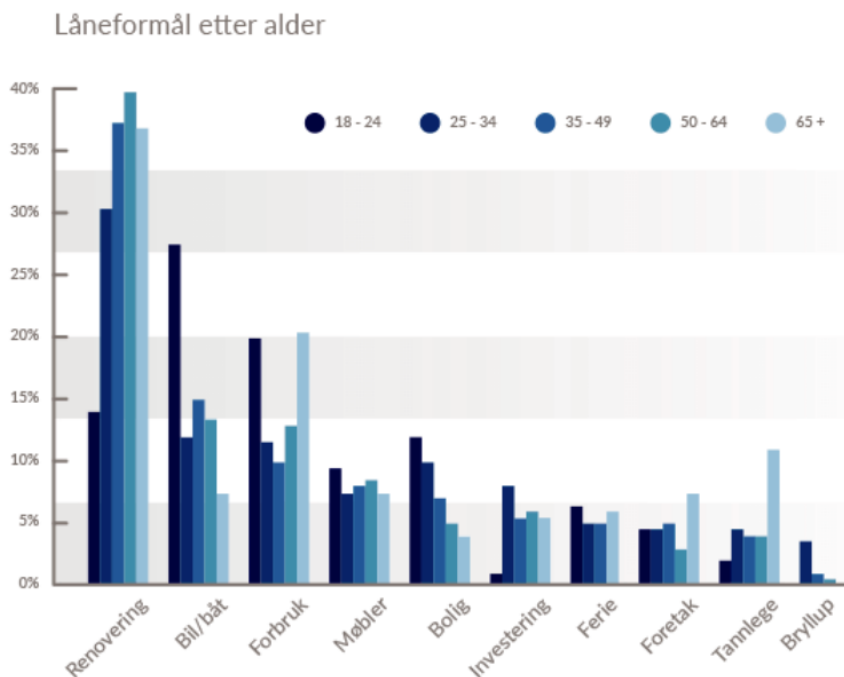
Figur 2.7: Antall kreditter fordelt på kjønn per 31.03.2021.

Kilde: (Finanstillstyret, 2021, s. 18)

Utdanningsnivå og inntekt har en stor betydning på om man har forbrukslån eller ikke. Ut ifra undersøkelse gjort av Randi Lavik på vegne av Statens institutt i 2015, ble det gjort et forsøk på å kartlegge risiko på usikrede lån (Oslomet, 2015, ss. 17-19). Denne undersøkelsen viste at det ikke var noen sammenheng mellom høyt utdannet og lavt utdannede når det gjaldt etterspørselen etter kredittkort. På forbrukslån var det derimot en stor forskjell på utdanningsnivået. Undersøkelsen viste at jo høyere utdanning man har, jo lavere er sannsynligheten for å ta opp et forbrukslån. Det er også større sannsynlighet for å ta opp et forbrukslån om man har en lav inntekt i forhold til om man har en høy inntekt.

2.6 Hva blir lånet brukt til?

I figur 2.8 kan vi se hva utstedte forbrukslån ble brukt til i første halvår i 2016. Vi har valgt å bruke denne figuren selv om den er ifra 2016 fordi den gir oss et bedre perspektiv på hva de forskjellige aldersgruppene bruker et forbrukslån til. I 2016 så kan man se at det var renovering, bil/båt og forbruk som hadde høyest prosentandel på hva den norske befolkningen brukte forbrukslån til.

Figur 2.8: Forskjellen på låneformål etter alder på de som låner.

Kilde: (Nettavisen, 2019a)

Ifra flere lånebarometere legger vi merke til at renovering er noe som ligger høyt på listen av hva nordmenn bruker et forbrukslån til. På kategorien bil/båt så kan vi se at det er flest på aldersintervallet 18-24 som tok opp et forbrukslån til å finansiere dette. Dette gir oss et bilde av at inntekten ikke strekker til i begynnelsen av etableringsfasen. Dette er også store forpliktelser og vi ser at tendensen er at unge mennesker velger å dekke disse kostnadene med usikrede lån.

Av de som er 65+ så ser vi at det er vanlig at de bruker forbrukslånet til oppussing og forbruk. Men en annen kategori som er mye høyere blant hva 65+ bruker forbrukslånet til enn de andre aldersintervallene, er til tannlege. Dette kan forklares med at eldre mennesker står ovenfor større utgifter til tannlege enn hva de yngre gjør. Det er en negativ trend at de med høy alder tar opp forbrukslån til forbruk (Nettavisen, 2019a). Denne trenden kan føre til at gjeld må dekkes av dødsbo og mulige arvepenger.

Hva nordmenn bruker et forbrukslån til endrer seg litt ifra år til år. Ut ifra en rapport som ble gjennomført av Zmarta Group i 2018, er det annet forbruk, innredning og renovering flest nordmenn brukte et forbrukslån til (Zmarta Group, 2019). I den samme undersøkelsen kom det frem at 43% av de som tar opp et forbrukslån ligger på en årlig inntekt mellom

300 000 – 449 999 kroner. Litt i overkant av 18% av de som tar opp et forbrukslån har en årlig inntekt på mellom 150 000 – 299 999. Studier gjort av Finans Norge viser at 7/10 er i stand til å betale en uforutsett regning (Finans Norge, 2017). Et forbrukslån blir ofte brukt som en midlertidig løsning på en betaling man ikke har penger til akkurat der og da. I denne undersøkelsen kommer det frem at det er de unge som er mest sårbare, hvis det kommer en uforutsett regning eller en hendelse man ikke har planlagt.

En ny undersøkelse gjort av Zmarta Group viste at i 2020 var det mest vanlig å ta opp et forbrukslån til å samle eksisterende lån og kreditter (Zmarta Group, 2020). Hele 54% av alle privatlån som ble tatt opp i 2020 gikk til å betale ned gammel gjeld og kreditt.

Proessen med refinansiering starter ofte med at man har overbelastet kredittkortet eller tatt opp flere smålån i forskjellige banker. Kredittkort har som oftest en høyere rente enn det man får på et forbrukslån, derfor ønsker folk å refinansiere kredittkortgjelden. Det samme gjelder de som har mange smålån og som ender opp med å samle smålånene ved hjelp av refinansieringslån for å få en lavere rente.

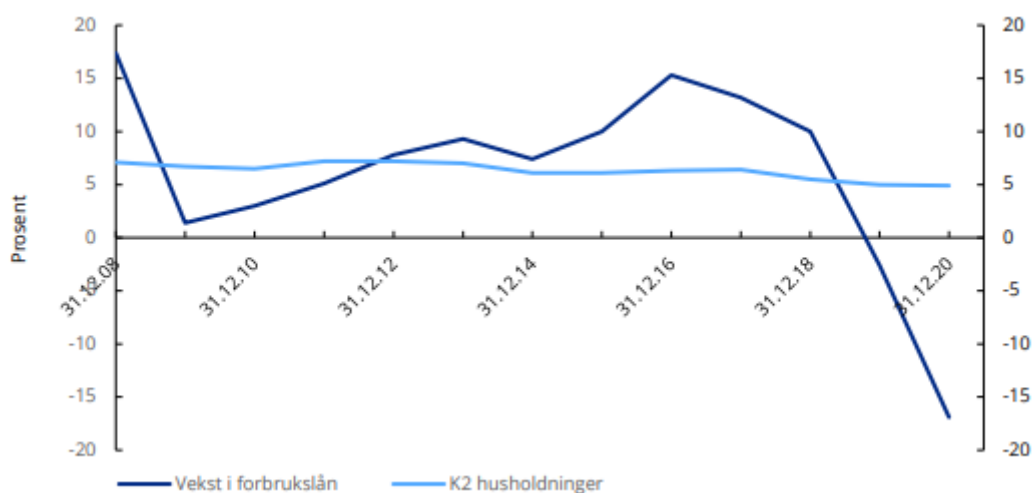
3.0 Utviklingen i forbrukslånmarkedet

I dette kapitlet skal vi gå dypere inn på hvilken utvikling forbrukslånmarkedet har hatt over tid. For å få en bedre forståelse av hva som påvirker veksten i markedet er det derfor viktig å forklare årsakene og driverne til den historiske veksten og nedgangen markedet har hatt. Vi skal gjøre rede for årsakene til utvikling i veksten markedet har hatt fra finanskrisen og frem til i dag.

3.1 Årsak til endring i vekst fra finanskrisen

Forrige store krise forbrukslånmarkedet opplevde var finanskrisen 2007-2009.

Finanskrisen satt tydelige spor i utviklingen av veksten i forbrukslånmarkedet da man kan se i figur 3.1 at veksten tilnærmet stoppet helt opp. Finanskrisen i Norge ble merket med fall i priser på boliger og aksjer, hvor man opplevde en nedgang i BNP fra 2008-2010 (Statistisk Sentralbyrå, 2021). Man kan tenke seg at stopp av veksten i forbrukslånmarkedet er et resultat av større risikoaversjon fra tilbyderne i markedet, samtidig som at etterspørselen av usikret gjeld fra norske husholdninger falt som et resultat av den økte usikkerheten knyttet til sin egen økonomi frem i tid.

Figur 3.1: Tolvmånedersvekst i det norske markedet for forbrukslån og husholdningens innenlandsgjeld (K2).

Kilde: (Finanstilsynet, 2021, s. 4)

Videre utvikling i forbrukslånmarkedet etter finanskrisen viste en stadig økende vekst fra år til år. Dette skyldes lite makroøkonomiske nedturer i den norske økonomien utenom oljenedgangen i 2014 som var mer regionalt. Oljenedgangen ser man har et lite utslag på veksten i figur 3.1. Sammen med en mer stabil norsk økonomi kan årsaken til veksten også

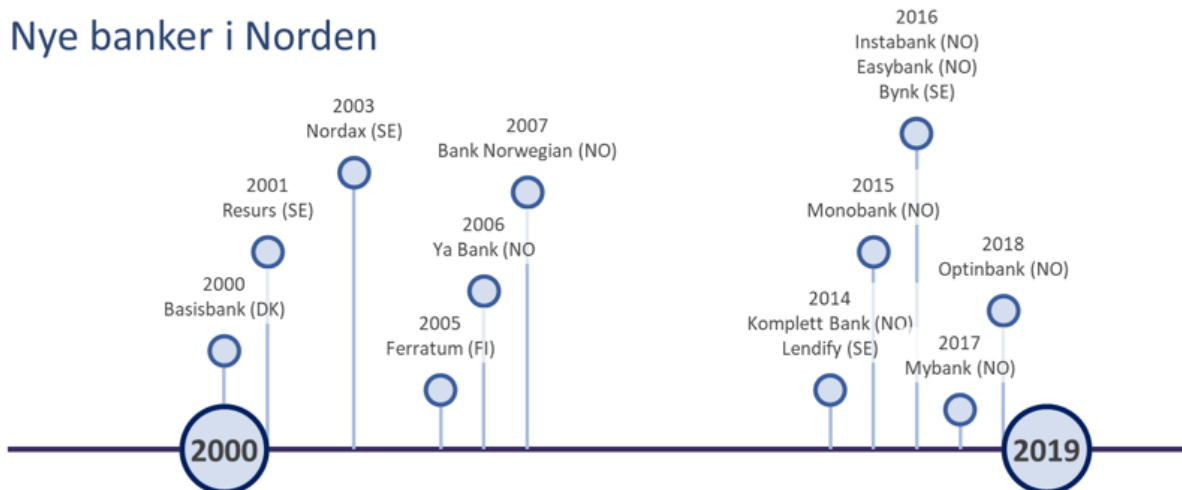
skyldes fravær av regulering og tilsyn hvor bankene i bunn og grunn fikk operere som de ønsket og ta egne risikovurderinger basert på sin erfaring og sine scorekort⁴. Det vil da si at bankenes risikovurdering av sine kunder på den tid ikke er som den er i dag. Bankene kunne altså gi lån til kunder som ikke ville fått lån under samme forhold den dag i dag. Det gjorde at aktørene i markedet ikke nødvendigvis konkurrerte om de samme kundene og ikke trengte å konkurrere på for eksempel rente og betingelser like mye som i dag. Der en bank ga en kunde avslag grunnet risiko så var det gledelig en annen bank som ville ta risikoen med denne kunden til en høy rente. Som et resultat av mangel på regulering, fikk bankene styre som de ville og markedet ble svært attraktivt for nye aktører å etablere seg eller gjøre oppkjøp i markedet.

Hvis man ser på figur 3.2 kan man se at på 2000-tallet var det relativt få banketableringer i Norge. Frem til 2006 var det kun utenlandske foretak. I 2006 kom Ya Bank, og Bank Norwegian kom i 2007. Grunnet forbrukslånmarkedet kontinuerlige vekst etter finanskrisen fikk flere aktører øye på potensialet markedet hadde. Dette førte til at det mellom 2014-2018 kom seks nye banketableringer som ble gitt lisens fra Finanstilsynet.

Det man bør legge merke til med figur 3.2 er at det er kun et eksempel på nye banker i Norden. Sammen med dette har det også eksistert en hel rekke med forskjellige banker som enten har operert i markedet fra før, eller gradvis har endret virksomheten sin inn i forbrukslånmarkedet hvor de fleste banker nå tilbyr kredittkort, og mange tilbyr forbrukslån.

⁴ Bidrar til beslutninger om i hvilken grad man ønsker å yte kreditt til kunder.

Nye banker i Norden

Figur 3.2: Eksempel på nye banker i Norden.

Kilde: (Bank Norwegian, 2021)

De nyetablerte bankene hadde en forretningsplan som innebar en høy årlig vekst (Bank Norwegian, 2021). Dette med en kombinasjon av fravær av regulering og tilsyn med låneagenter bidro til en stor markedsføringsprosess og stort tilbud i markedet. Det er noe som gjenspeiles i den store økningen av vekst markedet viser fra starten av 2015, hvor markedet begynner å prestere med langt høyere vekst enn husholdningenes innenlandsgjeld (K2) som vist i figur 3.1.

For at nyetableringer skulle komme seg inn i markedet hadde de fleste en forretningsplan hvor de gjerne tok tap de to første kvartalene som en investeringskost (Santander Consumer Bank, 2021). I denne fasen innebar det å bli bedre kjent med kundebasen sin for å utarbeide gode scorekort. Dette førte til at man gjerne lånte ut litt for mye, lånte ut til feil kunder som et resultat av dårlige scorekort, policy-regler og dårlig kjennskap til å skille de gode og de dårlige kundene. Det som da skjer er at de kundene som er dårlige betalere, som kanskje aldri har fått slikt lån tidligere, de får da muligheten til å bruke mer enn de tjener. Dette førte til en oppbygging av det som kalles en refinansieringsspiral.

Refinansieringsspiralen

En refinansieringsspiral er når en låntaker av forbrukslån sliter med å få økonomien sin til å gå rundt grunnet et forbrukslån de kanskje ikke burde ha fått i utgangspunktet. Låntaker tar da ofte og søker om refinansieringslån hos en annen bank samtidig som man kanskje låner seg litt opp i tillegg. Sånn fortsatte de over en veldig lang tid da det stadig kom nye banker til markedet som tilbydde refinansiering. Et av hovedproblemene med disse

kundene er at de var så kjent med søknadsprosessen at mange av disse oppga feilaktige opplysninger om deres usikrede gjeld. For eksempel hvis de hadde forbrukslån på 300 000kr, så oppga de bare 10 000kr i usikret gjeld ved søknadsopprettelse. Bankene hadde ingen måte å sjekke opp i dette før gjeldsregisteret kom og måtte da stole blindt på kundene. Dette førte til at kundene fikk mulighet til å svindle til seg forbrukslån ved å oppgi uriktige opplysninger med vilje.

På den andre siden så hadde ikke forbrukslånbankene i perioden fra finanskrisen til 2019 det som kalles for “responsible lending⁵”. Bankene drev ikke med forsvarlig utlånspraksis og viste antydning til at de ikke brydde seg om kundene faktisk hadde råd til lånet eller ikke. Kunder som i henhold til finanstillsynets retningslinjer fra 2017 som ikke burde ha fått forbrukslån, fikk likevel innvilget lån (Nettavisen, 2019b). Da kan man tenke seg hvordan det var før retningslinjene i 2017 ble introdusert til markedet. Dersom en kunde havner til inkasso, ville inkassoselskapene gå enda hardere etter kundene enn det bankene gjorde. Det inkassoselskapene opplevde var at det egentlig var ganske enkelt å få kundene til å betale for seg. Dette var nettopp fordi man som låntaker kunne refinansiere seg ut av problemet man hadde havnet i.

En annen ting er at forbrukslånbankene hadde veldig gode avtaler med inkassobyråene som kalles “forward flow agreement⁶”. Dette gjorde at de solgte alt som gikk til inkasso til et inkassoselskap og fikk gjerne 80% av hovedstolen⁷ tilbake. Videre førte dette til at man som forbrukslånbank kunne låne ut til flere kunder, nettopp fordi man kun så på lønnsomheten og var ganske sikre på at selv om man kunne tape penger på noen av kundene, så fikk man som oftest 80% av hovedstolen tilbake. (Santander Consumer Bank, 2021)

Disse nevnte faktorene er noen av hovedårsakene til at kunder havnet i en refinansieringsspiral. Det gjelder ikke alle kundene, men det gjelder en god del. Denne refinansieringsspiralen er en viktig bidragsyter til den store veksten markedet har hatt. Refinansieringsspiralen ble satt en slutt på når en ny regulerende forskrift kom mai 2019 etterfulgt av gjeldsregisteret 1. juli 2019.

⁵ Utlånspraksis på hvordan tilbyderne best mulig skal legge det til rette for kundene.

⁶ Representerer en forpliktelse til å investere i et sett med forhåndsavtalte underliggende lån, til en bestemt rente i en bestemt periode.

⁷ Det opprinnelige gjeldsbeløpet, uten påløpte renter.

3.2 Veien til gjeldsregisteret

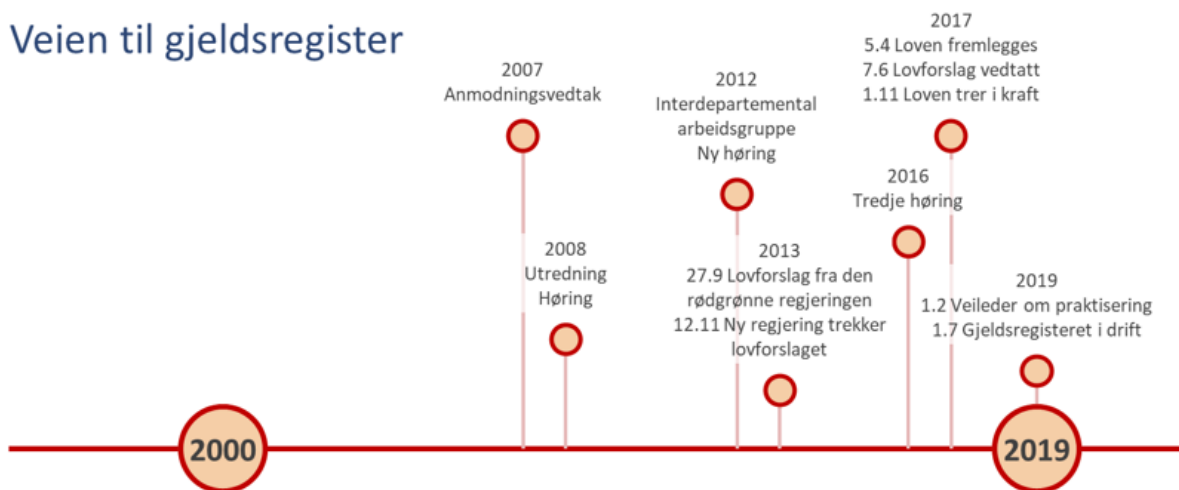
I figur 3.3 presentert av intervjuobjekt fra Bank Norwegian viser oss at allerede i 2007 kom det et anmodningsvedtak fra Stortinget til regjeringen. Den lyder som følge. Vedtak nr. 343, 16. februar 2007:

Stortinget ber Regjeringen utrede om et register over privatpersoners lånesaldi ("gjeldsregister") er et hensiktsmessig virkemiddel for å begrense gjeldsproblemer blant privatpersoner. Det skal særlig vurderes om et slikt register kan komme i konflikt med hensynet til personvernet. Regjeringen bes komme tilbake til Stortinget i egnet form med saken. (Stortinget, 2007)

Videre uttaler Barne- og likestillingsdepartementet følgende i et brev 24. August 2007:

Anmodningsvedtaket er en oppfølging av Stortingets vedtak av 16. februar 2007, jf. Stortingets Innstilling S. nr. 120 (2006-2007) om tiltak for å bekjempe fattigdom og forebygge gjeldsproblemer. Barne- og likestillingsdepartementet har i 2007 igangsatt arbeid med å utrede om et gjeldsregister kan være et egnet virkemiddel for å begrense gjeldsproblemer. Formålet med et slikt register vil være å gi finansinstitusjonene et bedre grunnlag for kredittvurdering av sine kunder, og dermed unngå at kundene tar opp lån de ikke har evne til å bære. Det tas sikte på at endelig betenkning vil foreligge i 2008. (Barne- og likestillingsdepartementet, 2007)

Veien til gjeldsregisteret

Figur 3.3: Veien til gjeldsregisteret.

Kilde: (Bank Norwegian, 2021)

Den rød-grønne regjeringen (regjeringen Stoltenberg II) vedtok 27.09.2013 at det skulle innføres et offentlig gjeldsregister for å få oversikt over den økende trenden i forbrukslånmarkedet (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2013). Gjeldsregisteret skulle gjøre det vanskelig for norske forbrukere å havne i dype gjeldshull ved å ta opp for dyre forbrukslån og kreditter. Dette var forventet at skulle bli innført ved

årsskiftet mellom 2013-2014. Vedtaket ble trukket 12.11.2013 av den nye regjeringen (regjeringen Solberg), da de mente modellen ikke var god nok og trengte bedre utredning (Forbrukerrådet, 2013).

Videre kom Barne- og likestillingsdepartementet i 2016 med forslag til høring om lov på registrering av enkeltpersoners gjeld (Barne- og likestillingsdepartementet, 2016). Med stor deltakelse fra Finans Norge kom man frem til et lovutkast som ble framlagt 05.04.2017 som videre ble vedtatt 07.06.2017. 01.11.2017 trer loven i kraft hvor Finans Norge gikk sammen for å skape gjeldsregisteret og rapportere inn til gjeldsregisteret frem til det endelig ble satt i drift 1. juli 2019. Barne- og familiedepartementet ga 22.06.2018 konsesjon til å drive virksomhet som gjeldsinformasjonsforetak til Gjeldsregisteret AS under EVRY og Norsk gjeldsinformasjon, etterfulgt av at Experian Gjeldsregister AS fikk konsesjon til det samme 18.10.2018 (Barne- og familiedepartementet, 2018).

3.3 Gjeldsregisteret

Gjeldsregisteret er et register som innhenter gjeldsinformasjon direkte fra alle finansforetak som tilbyr usikrede kreditt og lån. Gjeldsregisterenes videre oppgave er at banker nå kan søke på gjeldsinformasjonen til kundene sine i sanntid som en del av kredittvurderingen de foretar. Man kan også som privatperson logge seg inn på gjeldsregister for å sjekke seg selv. Ifølge gjeldsinformasjonsloven § 1 er lovens formål følgende: *“Lovens formål er å legge til rette for sikker, ordnet og effektiv registrering og utlevering av gjeldsopplysninger for å bidra til bedre kredittvurderinger og forebygge gjeldsproblemer blant enkeltpersoner.”*

Informasjon gjeldsregisteret skal omfatte:

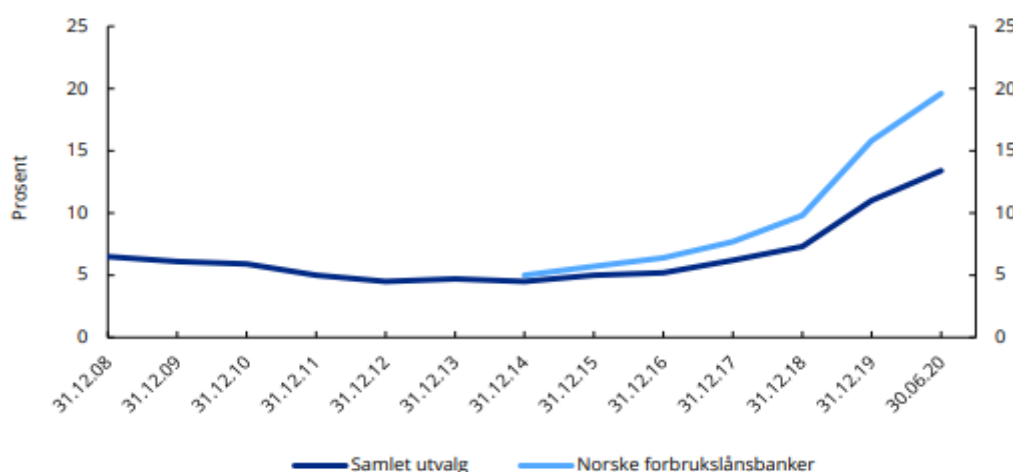
- Nedbetalingslån hvor nedbetalingstid er kjent
- Rammekreditt som er kredittramme til kunden på for eksempel kredittkort. Dette er viktig for å registrere en mulig fremtidig gjeld kunde kan ha.
- Faktureringslån som for eksempel fakturabetaling i diverse nettbutikker som ikke er et rente-pliktig lån, og skal betales innen en bestemt forfallsdato.

Gjeldsregisteret skal altså kun gi status på nåværende usikrede lån, kredittrammer og faktureringslån. Det skal ikke være noe ekstra informasjon om dette som for eksempel kreditthistorie til en kunde på både tidligere og nåværende kredittengasjement (Bankplassen Norges Bank, 2019)

Gjeldsregisterets påvirkning på markedet

Etter at gjeldsregisteret ble satt i drift ser vi i figur 3.1 at veksten falt kraftig frem til i dag. Innføringen av gjeldsregisteret førte til flere hendelser. En av de er at alle de som var inne i en refinansieringsspiral som nevnt tidligere ble stoppet hvor de da måtte holde seg til en fast nedbetalingsplan eller gå til inkasso. En annen er at de som hadde flere og høye kredittgrenser på kredittkort ikke var egnet til nye lån før de hadde nedjustert kredittgrensene sine.

Implementeringen av gjeldsregisteret er på mange måter positivt for samfunnet, da det i hovedsak skal hjelpe forbrukerne i å ikke få gjeld opptil skuldrene. Men når man hører at forslaget om et offentlig gjeldsregister ble presentert i 2007, så kan det sies at det burde ha kommet tidligere. Dette er nettopp fordi skaden i markedet av at gjeldsregisteret ikke har eksistert tidligere har blitt så stor uten at forbrukerne selv var klar over det. Det er først nå denne skaden blir følt av forbrukerne som blir felt av registeret. Etter gjeldsregisterets implementering så man en dobling i økt brutto mislighold som vist i figur 3.4.

Figur 3.4: Mislighold over 90 dager i prosent av antall forbrukslån (inkl. norske foretaks utlån i utlandet).

Kilde: (Finanstilsynet, 2021, s. 7)

Det figur 3.4 viser oss i samhold med figur 3.1 er at før gjeldsregisteret kom holdt misligholdsandelen seg relativt jevn på litt over 5% samtidig som veksten i markedet fortsatte å øke. Etter gjeldsregisteret ble satt i drift har vi sett en stor endring i både mislighold og veksten i markedet. Dette sammen med regulerende forskrift som kom i mai 2019 er hovedfaktorene for nedgangen markedet har vist de siste årene.

En annen grunn til at misligholdsandelen har vært økende er bankenes reduksjon av nye friske lån inn i porteføljen. Med et gjeldsregister og utlånsforskrift som gjør at færre kvalifiserer til nye forbrukslån vil det redusere bankenes salg av nye lån. Figur 2.3 i kapittel 2 viser oss at porteføljesalget har gått ned. Disse to faktorene vil bidra til at økningen av misligholdsandelen vil fortsette. Det er fordi når bankene selger mindre lån til kunder, så vil gamle misligholdte lån utgjøre en større del av den totale porteføljen enn tidligere. Dette sammen med en nedgang i salg av misligholdte porteføljer gjør at misligholdte lån ligger mye lengre i porteføljen som fører til at det samler seg opp misligholdte lån og misligholdsandelen øker.

3.4 Regulerende forskrifter

Fra retningslinje til forskrift

I 2017 ble det sendt ut retningslinje til virksomheter som driver med usikrede lån og kreditt hvor retningslinjene stiller krav til blant annet betjeningsevne, maksimalt samlet gjeldsgrad og avdragsbetaling.

Dette er punktene i retningslinjen fra finanstilsynet (Finanstilsynet, 2017):

- Foretakene skal beregne kundens evne til å betjene lånet basert på kundens inntekt, utgifter og all gjeld. Ved beregningen skal det legges inn en renteøkning på minst 5 prosentpoeng på kundens samlede gjeld. Lån bør ikke innvilges dersom kunden ikke er i stand til å dekke normale livsoppholdsutgifter etter en slik renteøkning.
- Kundens samlede gjeld bør ikke utgjøre mer enn fem ganger brutto årsinntekt.
- Låneavtalen bør inneholde krav om avdragsbetaling og lengste løpetid. Det bør ikke innvilges lån med løpetid over 5 år. Rammekreditter som er fullt opptrukket, bør konverteres til nedbetalingslån.

En retningslinje er ikke direkte en lov, men heller en anbefaling eller krav om hvordan finansforetakene bør opptre og hvordan de bør vurdere kundene sine. Det viste seg at disse retningslinjene ikke ble fulgt godt nok av finansforetakene (Forbrukerrådet, 2019). Dette førte til at finansdepartementet fastsatte 12. Februar 2019 en ny forskrift om krav til finansforetakene som skal gjelde til 31. Desember 2020, hvor alle finansforetak skal være tilpasset forskriften innen 15. Mai 2019. En forskrift gjør finansforetakene lovpålagt å etterfølge det som tidligere var en retningslinje, som ble til en forskrift (Finanstilsynet, 2019a).

Ny gjeldende forskrift

9. desember 2020 fastsatte finansdepartementet en ny forskrift om krav til finansforetakenes utlånspraksis. Denne forskriften trådte i kraft 1. januar 2021 og skal erstatte både forbrukslånforskriften fra 12. Februar 2019 og boliglånsforskriften fra 15. November 2019. Den nye utlånsforskriften skal gjelde frem til 31. Desember 2024. Ifølge utlånsforskriften fra lovdata, har denne forskriften følgende formål: “Formålet med forskriften er å bidra til finansiell stabilitet ved å stille krav til finansforetakenes utlånspraksis for å forebygge finansiell sårbarhet i husholdninger og finansforetak” (Lovdata, 2020a). Den nye utlånsforskriften er på mange måter noe av det samme som den forrige nevnte forskriften, men i samråd med boliglånsmarkedet. Kravene i forskriften vises i tabell 3.1 og forklares her (Regjeringen, 2021):

- Bankenes krav til dokumentasjon på at innvilgelse av lån er basert på en forsvarlig kredittvurdering
- Kundens betjeningsevne ved en rentebuffer på 5%. For eksempel en stresstest hvor et boliglån i dag med 2% rente vurderes til 7%.
- Kundens samlede gjeld i forhold til inntekt (gjeldsgrad). Finansforetakene skal ikke yte lån dersom kundens samlede gjeld overstiger 5 ganger årsinntekt.
- Lånets størrelse i forhold til boligens verdi (belåningsgrad)
- Avdragsbetaling for boliglån med høy belåningsgrad og alle forbrukslån. Avdragsbetalingen på forbrukslån skal kreve månedlig nedbetaling av forbrukslån, der det minste månedlige beløpet som skal kreves inn vil medføre at lånet nedbetales i løpet av 5 år når lånet avdras som serie- eller annuitetslån.
- Satt fleksibilitetskvote hvor bankene kan bruke skjønn innenfor satt kvote.

Krav i utlånsforskriften

	Boliglån	Forbrukslån
Maksimal belåningsgrad, nedbetalingslån	85 prosent	-
- sekundærbolig i Oslo	60 prosent	
Maksimal belåningsgrad, rammekreditter	60 prosent	-
Krav om avdragsbetaling	Lån med belåningsgrad over 60 prosent	Alle lån
Maksimal gjeldsgrad	500 prosent	500 prosent
Stresstest av betjeningsevne ved renteøkning	5 prosentpoeng	5 prosentpoeng
Fleksibilitetskvote	10 prosent	5 prosent
- i Oslo	8 prosent	

Tabell 3.1: Krav i utlånsforskriften som gjelder boliglånsmarkedet og forbrukslånmarkedet.

Kilde: (Regjeringen, 2021)

Denne utlånsforskriften er altså i bunn og grunn så å si det samme for både forbrukslånmarkedet og boliglånsmarkedet da de tidligere forskriften er slått sammen til en forskrift. Men en ting som er viktig å nevne er at under høring av denne sammenslåingen kom det et høringssvar fra Finansdepartementet med forslag fra Finanstilsynet om å videreføre denne utlånsreguleringen med enkelte endringer. Her kom følgende forslag (Regjeringen, 2020a):

- Også lån med pant i andre eiendeler enn bolig, som bil og fritidsbåt, omfattes av reguleringen.
- Grensen for gjeld i forhold til inntekt (maksimal gjeldsgrad) reduseres fra 5 til 4,5 ganger årsinntekt.
- Bankenes fleksibilitetskvote for boliglån, det vil si adgangen til å gi lån som ikke oppfyller ett eller flere av kravene i forskriften, settes til 5 prosent over hele landet. I dag er kvoten 10 prosent utenfor Oslo, og 8 prosent i Oslo.

- Den maksimale belåningsgraden på 60 prosent for lån med pant i sekundærbolig i Oslo, fjernes, det vil si at den generelle grensen på 85 prosent vil gjelde i hele landet.
- For lån som ikke har pant i eiendeler, foreslås ingen fleksibilitetskvote. I dag er kvoten 5 prosent for forbrukslån.

Forskriften fastsettes uten utløpsdato, men skal evalueres jevnlig, for eksempel annethvert år.

Disse forslagene ble ikke lagt til rette for i den sammenslåtte utlånsforskriften som trådte i kraft 1. januar 2021. Men høsten 2022 skal utlånsforskriften evalueres på nytt, hvor dette trolig vil være et aktuelt tema igjen. Dette kan med andre ord medføre store konsekvenser for utlånsmarkedet i Norge. Hvis vi kun ser på forbrukslånmarkedet hvor det foreslås en fjerning av fleksibilitetskvoten og endring av maksimal gjeldsgrad. Dette sammen med stresstest på renter vil føre til at lovverket setter en rød strek gjennom samfunnet som skal skille på hvem som kan få forbrukslån eller ikke. Dette vil trolig være en påvirkende faktor for den fremtidige veksten i forbrukslånmarkedet.

På en annen side vil reduksjon i fleksibilitetskvoten på boliglån også kunne påvirke forbrukslånmarkedet da det kan tenkes at førstegangskjøpere vil ha større vanskelighet med å få innvilget boliglån, som gjør at foreldre i større grad er nødt til å hjelpe til. Her kan det hende at foreldre da tar forbrukslån til hjelp på egenkapitalen. Forbrukslån vil ikke gis ut av bankene dersom formålet er til egenkapital til noe en bank skal ta pant i. Selv om dette er en regel så er det fortsatt kunder som ikke nødvendigvis vil nevne dette i en søknadsprosess. En annen ting er ved å redusere fleksibilitetskvoten på boliglån kan det føre til at boligkjøpere kanskje blir nødt til å stille med høyere egenkapital på bolig for å få lånet innvilget. Da kan det åpne behov for å ta forbrukslån til interiør osv. fordi man kanskje er nødt til å bruke penger man hadde satt av til interiør og andre ting, til egenkapital på kjøpet istedenfor, eller fordi man bruker opp egen likviditet til å hjelpe familiemedlemmer inn i boligmarkedet.

Midlertidig forskrift under koronapandemien

Som følge av koronapandemien kom det et midlertidig tiltak for forbrukslånbankene for å hjelpe kunder som havnet i vanskelige situasjoner grunnet koronapandemien.

Finansdepartementet presiserte 23. mars 2020 at boliglånsforskriften og forbrukslånforskriften gir bankene adgang til å innvilge avdrags- og renteutsettelse på

eksisterende lån i inntil seks måneder (Regjeringen, 2020b. Side 9, høyre side). På samme side i nevnt kilde nevnes det også en lettelse på fleksibilitetskvoten for boliglånsmarkedet med en midlertidig økning i kvoten for Oslo og resten av landet til 20 pst. i andre kvartal. Dette kan i løpet av koronapandemien ha bidratt til ytterligere nedgang i forbrukslånmarkedet da det gir boliglånsbankene mulighet til å innvilge boliglån, refinansiering inn i bolig og rammelån til flere som nå er innenfor den midlertidige fleksibilitetskvoten.

Det kom også noen midlertidige unntak fra utlånsforskriften fra 12. Februar 2019, for små, kortsiktige lån med lav rente. Dette midlertidige unntaket skulle gi forbrukslånbankene mulighet til å hjelpe de som ventet på dagpenger fra NAV, ved å tilby et lavt, kortsiktig lån med lav rente som skulle innfris når dagpengene kom. Den lyder som følge:

Fra 1. mai 2020 til 30. juni 2020 kan finansforetak uten hinder av forskriften yte usikret kreditt som har til formål å forskuttere utbetaling av dagpenger fra NAV, dersom (Lovdata, 2020b):

- *Den årlige renten på lånet er 5 prosent eller lavere,*
- *Lånebeløpet utgjør 45 ganger dagpenger eller et lavere beløp, og*
- *Lånet skal innfris samtidig med utbetaling av dagpenger fra NAV.*

4.0 Innhenting og bearbeiding av datamaterialet

I dette kapittelet skal vi presentere hvordan vi har hentet inn datamaterialet til å belyse problemstillingen og videre presentere den innhentede informasjonen og videre drøfte funnene fra datamaterialet. Vi har benyttet oss av kvalitativ metode. Valget av denne metoden falt på at vi ønsket dypere forståelse for endringer i markedet ved hjelp av informasjon, tips og innspill fra fire intervjuobjekter. Ved hjelp av disse fire intervjuobjektene som har erfaring fra markedet og har forskjellige synsvinkler mot markedet har dette gitt oss en god grunnmur i oppgaven og gjort at vi vet hvor vi skal finne gode kilder og riktige opplysninger gjennom oppgaven. Det har også blitt trukket frem faktorer som vi ikke har funnet noe særlig informasjon på tidligere eller ikke tenkt på i det hele tatt. Dette er svært nyttig for å belyse problemstillingen. I dette kapittelet skal vi presentere sammendrag av hva intervjuobjektene har svart.

4.1 Metode

For å innhente relevant informasjon rundt problemstillingen vår har vi i denne oppgaven brukt kvalitativ metode med fire forskjellige intervjuobjekter for å få en bedre forståelse for hvordan fremtiden til forbrukslånmarkedet kan se ut. Det som er fint med kvalitativ metode er at man kan tilpasse seg de forskjellige intervjuobjektene underveis ved hjelp av oppfølgingsspørsmål. En god grunn til å velge kvalitativ metode når man skal forsøke å drøfte et fremtidsspørsmål er at hvis man får til intervjuer med fagkyndige, vil det i stor grad gjøre drøftingen mer pålitelig og treffsikker mot kvantitativ metode. På kvantitativ metode kan man få useriøse svar som data, og svar fra individer som ikke har vitenskap om markedet, noe som kan forstyrre analysen.

Hvis man skal vurdere styrke og svakhet av kvalitativ metode så kan styrke tenkes å være den friheten man får til å stille oppfølgingsspørsmål eller det å kunne hente inn tilleggsinformasjon om det trengs etter intervjuet. Det er altså ingen bestemt måte på hvordan man skal gjennomføre undersøkelsen. Et eksempel som var aktuelt i dette tilfellet var at blant de fire intervjuene så arbeidet ikke alle intervjuobjektene med det samme. Dette førte til at spørsmålene ikke nødvendigvis ble akkurat det samme på alle intervjuene, men det ble heller tilpasset i håp om å få et best mulig resultat. Spørsmålene kategoriseres under visse kategorier som har forskjellige formål på innhenting av informasjon. Hensikten med kvalitativ metode er å få dybdekunnskap og en bedre helhetlig forståelse rundt markedssituasjonen. Målet med undersøkelsen er altså å få en bedre forståelse for

påvirkningsfaktorer på veksten i markedet. En kvalitativ metode er godt egnet når man ønsker å generere teorier som er passende for en problemstilling som omhandler fremtiden.

Kritikk til metoden

Svakheten ved bruk av kvalitativ undersøkelse er at intervjuobjektene i stor grad har påvirkningskraft på hva slags informasjon som samles inn og brukes i oppgaven. Vi fikk ikke inntrykk av at dette i vår undersøkelse, men intervjuobjektene har også egne interesser ovenfor sin arbeidsplass og kan da fremme informasjon på en måte som ikke kan påvirke arbeidsplassen sin og selskapet en jobber for. For å unngå dette har vi forsøkt å unngå å gå inn på spørsmål som handler om hvordan de forskjellige selskapene intervjuobjektene er ansatt i har operert gjennom tiden.

Ledende spørsmål som kan lede intervjuobjektene til et svar er også en kritikk til denne metoden. Dette er en spørreteknikk som går ut på å veilede intervjuobjektet i den retningen man forventer intervjuobjektet skal svare. Dette kan villedde intervjuobjektene og kan føre til at man føler seg presset til å svare det intervjuer vil høre. For å ikke lede intervjuobjektet til et svar, har vi ikke presentert dem noen tall eller data som kanskje motsier deres egen tanke.

Annet å kritisere metoden for er at vi kun har fire intervjuobjekter som kan være lite data å basere funn på. Derfor har vi forsøkt å få til intervjuer med intervjuobjekter i forskjellige deler av markedet. En annen ting vi mener er viktig er å vektlegge det å intervjuer færre intervjuobjekter som har mye god informasjon enn mange intervjuobjekter som så vidt vet om situasjonen i markedet i dag. En siste ting som kan være ulempen med slike intervjuer er at man ofte får informasjon fra intervjuobjektets ståsted og at svarene blir subjektive. For å forsøke å redusere risikoen for feilinformasjon har vi forsøkt å bakgrunnsjekke at informasjonen vi har fått er relativ til oppgavens hensikt og er pålitelig.

Hvem er intervjuobjektene?

Intervjuobjektene er anonyme fordi det kreves godkjenning av NSD for behandling av personopplysninger i en slik oppgave. For å få slikt godkjent skal man på forhånd søke om dette senest 30 dager før man skal behandle personopplysninger. Da vi ikke hadde en plan eller visste noe om hvordan intervjuet skulle foregå, eller vite hvem som skulle intervjues så lang tid i forveien er ikke dette noe som tidsmessig lot seg gjøre. Dermed besluttet vi å holde intervjuobjektene anonyme for å ikke komme i konflikt med feil behandling av personopplysninger. Intervjuobjektene vil fremstilles i form av navn på foretak eller selskap de har vært eller er ansatt i. Siden dette er større arbeidsplasser så er det ikke

sensitive personopplysninger som gjør at det kan spores til enkelt personer. Det som er viktig å legge merke til når vi nevner foretak og selskapsnavnene til arbeidsplassene er at intervjuobjektene ikke snakker på vegne av deres arbeidsplass. De snakker på vegne av deres erfaring, oppfatning og tro om hva som har skjedd eller vil skje rundt spørsmålene som blir stilt.

Intervjuobjektene er fire viktige personer innenfor finansmarkedet i Norge og har god kunnskap og erfaring rundt forbrukslånmarkedet. To av intervjuobjektene er ansatt i store forbrukslånbanker som er med i Finans Norge og har bidratt til høringer rundt forskrifter og gjeldsregisteret. Disse er også tett knyttet opp til analyse og utvikling av markedet. Bankene disse er ansatt i er de to bankene som per 2019 hadde høyest markedsandel i forbrukslånmarkedet med Bank Norwegian på 15% markedsandel og Santander Consumer Bank med 13% markedsandel. Et annet intervjuobjekt jobber i en Danske Bank som ikke aktivt driver med forbrukslån, men har kredittkort. De analyserer markedet fordi kundene deres opptrer i forbrukslånmarkedet. Det kan bidra til å få en annen synsvinkel på forbrukslånmarkedet i forhold til spesialistene. Det siste intervjuobjektet er på misligholdssiden i markedet og jobber for inkassoforetaket Kredinor som da kan gi viktige innspill på hvordan utvikling av mislighold har vært og kan komme til å være fremover.

4.2 Årsak til endring i markedets vekst før koronapandemien

Det første spørsmålet intervjuobjektene fikk var å gi en forklaring på hva de tror årsakene til endring av vekst i markedet før koronapandemien kom er. Formålet med dette spørsmålet er å få et bedre bilde av de historiske driverne til veksten i markedet tidligere for å kunne si noe om fremtidige drivere til vekst i markedets fremtid.

Santander Consumer Bank Nevner at i mai 2019 kom det en ny forskrift kort etterfulgt av gjeldsregisteret som har vært hovedårsaken til nedgangen vi har sett fra og med 2019. Før dette fra finanskrisen og frem til forskrift i 2019 var det veldig lite nedturer innen norsk økonomi. Dette har ført til en jevn vekst i markedet. Sammen med dette så har det i løpet av perioden kommet en del nye banketableringer som sammen med andre banker ikke nødvendigvis drev med “responsible lending”. Bankene brydde seg den gang mindre om kundene kunne betjene lånet sitt, men brydde seg mer om de faktisk kunne tjene penger på kundene. De så nesten kun på sine scorekort for å se om de kunne tjene penger eller

ikke for å vurdere kundene sine. Uten et gjeldsregister kunne kundene som hadde lån som ikke kunne betjenes dermed refinansiere seg ut av betalingsproblemer og inkassosaker som bidro til at man som bank fikk tilbake en god andel av hovedstolen på misligholdte lån. Dermed sammen med lite nedtur i norsk økonomi så er tilbudssiden en stor årsak til den store veksten markedet har sett.

Danske Bank tror endringen i vekst siste årene har med en bevisstgjøring hos kundene. Effekten av gjeldsregisteret eller gjeldsinformasjonsforetakene var såpass stor, og ga nå kundene tilgang til å få en fullstendig oversikt over sine kredittengasjement. Et eksempel er at man som kunde med denne oversikten så at man hadde kredittkort og slikt som man kanskje ikke visste at man hadde, og førte til at mange kvittet seg med ubenyttet kreditt. En annen ting er at når man skal søke på nye lån, så kan det hende at bankene stiller krav til at du skal nedbetale eller kvitte deg med kreditt før innvilgelse av nye lån eller kreditter. Intervjuobjektet tror dermed at hovedårsaken til endringen i veksten markedet har hatt skyldes gjeldsinformasjonsloven.

Kreditor nevner at årsaken til endring i vekst før koronapandemien var todelt. Den første var forskriften som kom mai 2019. Dette er den første viktige driveren, fordi der kom finanstilsynet med ganske klare restriksjoner til bankene. Det var da slutt på retningslinjer som sier noe om hva bankene burde gjøre, eller hvordan de burde forholde seg ovenfor kundene sine og den slags. Nå gikk det over til at de er lovpålagt å følge disse tidligere retningslinjene. Dette førte til en oppstramming i utlånspraksisen. Mye av dette lå der allerede grunnet retningslinjene, men det ble mye mer kategorisk. Det ble åpnet mindre for skjønn og man hadde derfor allerede før koronapandemien fått en nedgang i markedet som et resultat av dette.

Den andre faktoren kom samme sommeren, er gjeldsregisteret. Dette gjorde at den informasjonen som manglet når man tidligere tok kredittvurderinger på kundene sine, den kom på plass med gjeldsregisteret. “Dette er jeg helt sikker på at også forbruksbankene er enige i ettersom at dette er to fundamentale forhold som kom inn og som spiller ganske stor rolle for dette markedet.”

Bank Norwegian nevner at blant årsakene til endringen i veksten markedet har hatt så er det spesielt to faktorer i Norge. Anmodning om gjeldsregisteret kom allerede i 2007, hvor regjeringen i 2013 ønsket å etablere registeret. Etter regjeringsskifte i 2013 så ble etableringen av gjeldsregisteret utsatt da ny regjering ønsket et register i privat regi. Frem

til 2019 var det veldig høy vekst i forbrukslånmarkedet. Den var så høy at både politikere, finanstilsyn og andre interessenter vurderte veksten som usunn, noe som var korrekt vurdering. Blant årsakene til veksten kom suksessen til blant annet Bank Norwegian. Flere investorer så vekstpotensialet i markedet og i perioder var det en høy andel nyetableringer av nisjebanker. Dette førte til at flere og flere aktører kom inn i markedet, som alle hadde som ambisjon å vokse med 1-2 milliarder i året. Med flere nye aktører i markedet, og fravær av et gjeldsregister, ga det kunder mulighet til å låne seg opp over evne, og uten nødvendigvis ha intensjon om å betale tilbake alt. Det ble mulig å gå inn i en gjeldsspiral, der det var mulig å ta opp nye lån i nye banker for å betale avdrag på eksisterende lån, og akkumulerte opp en betydelig gjeld. Som følge av dette kom det et press på både politikerne og finanstilsynet med forventning om tiltak. Dette fremskyndet arbeidet med Gjeldsregisteret som ble tatt i bruk sommeren 2019. Omtrent samtidig ble det som tidligere hadde vært retningslinjer fra Finanstilsynet om kredittvurdering ved innvilgelse av usikrede lån, gjort til forskrift.

Gjeldsregisteret stanset de kundene som forsøkte å låne opp mer enn det de har mulighet til å betjene. Så bare ved kraft av gjeldsregisteret så får man stoppet store deler av den uønskede veksten i usikret gjeld. I tillegg kom nevnte forskrift som klart og tydelig sa noe om hvordan man skulle yte et lån. Effekten av denne forskriften og gjeldsregisteret er en betydelig nedgang i markedet etter innføringen.

Drøfting

Det første spørsmålet handlet om å forstå hvorfor det har blitt en endring av veksten i forbrukslånmarkedet før koronapandemien startet. Intervjuobjektene svar er veldig like og de poengterer de samme lovendringene og faktorene som ble endret på tilbudssiden for å bremse denne “usunne veksten” som hadde foregått over flere år. Dette kan vi også se ut ifra figur 3.1 der man ser hvordan utviklingen i forbrukslån har vært helt siden finanskrisen i 2009 og frem til i dag. Med forskriften som kom 15. mai 2019 og gjeldregisteret som trådte i kraft 1. juli 2019, så gikk denne veksten i forbrukslån ifra å ha vokst jevnt over flere år til å avta og rett og slett stupe. Det intervjuobjektene nevner er mye lik den informasjonen og de funnene vi har om forbrukslånmarkedet før korona.

Det er noen historiske drivere som har sørget for at dette markedet har hatt en så stor vekst over flere år. Forbrukslånbankene var veldig tidlig ute med å digitalisere søknadsprosessen, noe som førte til at det ble veldig enkelt for forbrukeren å søke om

forbrukslån. Økt markedsføring blant tilbyderne gjorde det også veldig attraktivt for kundene å utsette betalinger med en høyere rente. Det er også noen endringer i levemønsteret i samfunnet vi lever i som har gjort at terskelen for å ta opp et usikret lån har blitt lavere. Det har aldri før vært så mye markedsføring på produkter som det er den dag i dag. Et søk på et produkt og dette forfølger deg lenge når du er på diverse nettsider. Dette fører til et kjøpepress hvor forbrukeren bruker mer penger enn det de har og dermed benytter de seg av et forbrukslån eller kjøp på kreditt.

4.3 Hvordan er veksten i markedet etter koronapandemiens start?

Det andre spørsmålet intervjuobjektene fikk handlet om å forklare årsaken til veksten markedet har hatt etter koronapandemiens start. Siden det ikke har kommet noen oppdaterte tall siden finanstilsynets rapport fra første halvår av 2020 ønsket vi å stille dette spørsmålet for å finne nye drivere til ytterligere nedgang i markedsveksten etter koronapandemiens start.

Santander Consumer Bank sier at sammen med forskriften som kom i mai 2019 og gjeldsregisteret så har man sett en ytterligere nedgang når korona kom. Folk er mindre ute og drikker, mindre ute og reiser og det generelle forbruket har avtatt. Dette har gitt forbrukerne mer anledning til å spare. Da Norges første lock-down kom, var fremtiden usikker for mange samtidig som permitteringen gikk gjennom taket, med et hopp som vi nesten ikke har sett siden krigen. Dette gjorde folk usikre og mange fikk en trang til å gå gjennom sin egen økonomi for å forberede seg på den usikre tiden i vente. Mange ble da mye mer oppmerksom på økonomien sin og fikk et helt annet forhold til sin økonomi. Istedenfor å utsette regninger og purringer til når feriepengene kommer, så har man sett at flere ønsker å rydde opp i økonomien sin enn tidligere. Flere har altså betalt fakturaene sine i tide enn det vi har sett tidligere. Det å kvantifisere årsaken til den 10% nedgangen vi har opplevd de siste 12 månedene, om det skyldes forskrift, gjeldsregisteret eller korona er svært vanskelig å gi et endelig svar på. Det er nok en god kombinasjon av disse tre.

En annen årsak som har påvirket etterspørsel er at det har vært mindre markedsføring fra aktører som for eksempel Lendo og andre låneagenter⁸. De er nødt til å bruke markedsføringskroner på det de får igjen for. Sånn situasjonen er med nedgang i etterspørsel, vil mindre penger bli brukt av dem til markedsføring. Effekten dette har, er at

⁸ Sammenligner og tilbyr lån ifra forskjellige banker.

det kommer mindre søknader inn til bankene, nettopp fordi det treffer færre mulige kunder enn før. Dette er med på å forsterke nedgangen i etterspørsel.

Danske Bank tror at det som skjedde med Norges første lock-down var at vi endret forbruksmønsteret vårt. Det har rett og slett vært en stor forskyvning i forbruk. Vi har hatt lite å bruke pengene våre på sånn at innskudd har økt og folk har hatt bedre råd til å betale ned på sin usikrede gjeld. Kort sagt tror intervjuobjektet koronaeffekten er at folk betaler mer presist, har mer økonomisk kontroll og sparer mer.

Kreditor sier at de årsakene som har spilt en stor rolle i nedgangen før koronapandemien er fortsatt en årsak til den fortsettende nedgangen i markedet. Dersom man ser vekk fra forskrift og gjeldsregisteret, så er neste hovedårsak for nedgang at det generelle forbruket har gått ned. For de som har en trygg og god jobb så har det blitt mindre å bruke penger på og det betyr da at man ikke har behov for den samme graden av ny likviditet som man har hatt behov for tidligere. En annen ting er at det har kanskje vært et behov for kortsiktig finansieringsløsninger da pandemien kom. Men når mange da ble arbeidsledige eller permittert så vanskeliggjorde det muligheten til å få slike finansieringsløsninger i det hele tatt. Den tredje faktoren er nok at bankene har blitt enda litt strengere grunnet større risiko ved å gi ut lån.

Bank Norwegian: Først og fremst så stanset veksten helt sommeren 2019 da gjeldsregisteret kom. En del av dette var bra, men en annen del av det var at kundene ikke møtte det helt legitime kredittbehovet de hadde. Denne nedgangstrenden var allerede i kraft før Covid-19 kom. Når en krise inntreffer så slutter folk å bruke like mye og begynner heller å spare penger. Under koronapandemien har folks sparing økt betraktelig. En viktig form for sparing, er nedbetaling av gjeld. Under pandemien har mange prioritert å betale ned på gjeld, og da gjerne den usikrede med høyere rente først. Man har sett at mange har brukt mye penger på oppussing og slikt for å ha noe å gjøre. Her kan det være en økning for finansieringsbehov, men mye av dette kan være tatt ut i form av økt opplåning på bolig. Det kompenseres uansett ikke opp for den generelle nedgangen i økonomisk aktivitet, særlig på kredittkort er mye bruk knyttet til reise, både i jobb og fritid. Gjeldsregisteret viser en betydelig nedgang i utestående kredittsaldo.

Drøfting

Ut ifra svarene til intervjuene så var det en veldig lik oppfatning ifra intervjuobjektene om hvorfor vekst i forbrukslånsmarkedet har fortsatt nedgangen under koronapandemien. Alle peker på en ettervirkning av gjeldsregisteret og forskriftene som kom sommeren 2019. I tillegg så er det sånn at når vi får kriser her i verden så slutter alle å bruke penger slik de vanligvis gjør. Dette er en atferd forbrukere har hatt ved hver eneste krise vi har hatt her i verden. Folk blir påpasselige på hva man bruker penger på når det er usikre tider. I tillegg har det vært mindre å bruke penger på under koronapandemien enn hva det kanskje har vært under tidligere kriser. I følge DNB så har sparing på konto økt med 13% i deres bank (DNB, 2021, s. 5). Det betyr at en betydelig buffer har blitt opparbeidet.

I 2017 gjorde SSB en undersøkelse på hva den gjennomsnittlige husholdning brukte penger på i løpet av 1 år. Der kom det frem at poster som kultur og fritid, utenlandskonsum og overnattings- og serveringstjenester utgjorde forholdsvis 11%, 9% og 7% av Norske husholdningers totale konsum (Statistisk Sentralbyrå, 2018). Dette er utgiftsposter som er veldig dyre og som utgjør en stor del av det totale budsjettet til norske husholdninger. Under koronapandemien så er disse utgiftspostene noe nordmenn ikke har nå i like stor grad som før pandemien. Dette er også utgiftsposter som kommer høyt opp på listen på hva nordmenn bruker nye utstedte forbrukslån og kreditt på.

At veksten i forbrukslånsmarkedet har fortsatt nedgangen under koronapandemien vil vi si er en blanding av ettervirkningen av opprettelsen av gjeldsregisteret og at kjøpemønsteret til norske husholdninger endret seg under koronapandemien. Det skyldes også at veldig mange har benyttet muligheten til å spare seg opp en sparebuffer, som man da kan bruke når det oppstår uforutsette utgifter. Om man ikke har en buffer, så vet vi ut ifra en rapport av Randi Lavik og Elling Borgeraas om forbrukstrender at både kredittkort og forbrukslån fungerer som en buffer for norske husholdninger (Oslomet, 2015, s. 17). Hvis man heller har spart seg opp en buffer på en sparekonto, så går etterspørselen og behovet for kreditt ned.

4.4 Mislighold og betalingsevne

I dette delkapittelet er det stilt forskjellige spørsmål rundt temaet som er tilpasset mer mot stillingen og synsvinkel de forskjellige intervjuobjektene har på markedet. Formålet er å få

en bedre oversikt over informasjonen om mislighold fra finanstillsynets rapport samtidig som vi ønsker å se om det kan ha en påvirkning på veksten i markedet.

Santander Consumer Bank nevner på grunn av usikker fremtid er folk bedre til å spare. Det gjør at man tåler økonomiske nedturer i sin personlige økonomi bedre. For eksempel den dagen man mister jobben så har man en bufferkonto som gjør at man kan holde ut under arbeidsledigheten. Med mer kontroll over egen økonomi, fører det til at dersom man får en nedgang i inntekten så opprettholder man ikke samme forbruket som man ellers ville gjort. Dette gjør at flere holder seg flytende i tøffe økonomiske tider enn før. Det kan sies at det er et mønster med at flere som har blitt permittert har rullet inn til inkasso. Men det vi ser er at disse kundene like gjerne kunne rullet inn til inkasso før koronapandemiens start. Altså ser banken at det er de som har lav økonomi som utgangspunkt, som ruller litt fortere inn til inkasso enn tidligere.

Danske Bank svarer at de tror det er et veldig tydelig skille i befolkningen i forhold til koronapandemien. Man har en del som er berørt, men som ikke er veldig mange sett opp mot hele befolkningen. De som ikke har blitt berørt har fått en slags boost på mer penger, større innskudd og betaler oftere innen tidsfristen. Mens de som er berørt som i utgangspunktet er de som oftest er lavest lønnet i samfunnet eller i de markedene som blir størst berørt som for eksempel restaurantbransjen. Danske Bank har sagt til sine kunder som er berørt at deres primære anbefaling er å søke om avdragsfrihet. Det intervjuobjektet fikk inntrykk av i mars-april 2020 var at bankene nærmest konkurrerte om å være best på å hjelpe kundene sine. Dette blir antatt å ha bidratt til å lære den generelle befolkningen hva avdragsfrihet er, noe intervjuobjektet tror ikke alle visste fantes før korona kom. Det bidro til å skifte fokuset med at de som ville søkt på usikret kreditt som en midlertidig løsning, gikk heller til banken sin og ba om avdragsfrihet på boliglånet.

Kredinor nevner at antall inkassosaker har blitt betydelig lavere under pandemien. Særlig på forbruksfinansiering er den trenden relativt tydelig. En forklaring kan være at folk gjennomgående har blitt mer oppmerksomme på sine låneforpliktelser, men man kan anta at primærårsaken er at folk bruker litt mindre penger og dermed har bedre likviditet.

Oppfølgingsspørsmål: «Vi ser at finanstillsynet rapporterte at det fortsatt er en økning i misligholdandel til forbrukslån første halvår? Er det noe som har skiftet?»

Her er det to måter å måle mislighold på. Det ene er å måle det faktiske antallet lån som går til inkasso pr. måned. Det andre er å måle inkassoandelen, altså andelen av egen

portefølje som ender i mislighold. For øyeblikket er den en kraftig reduksjon i bankenes salg av nye og friske forbrukslån, hvilket medfører at andelen i mislighold har økt betydelig. Selv om det er høy kvalitet på det nye volumet i porteføljen kompenserer det ikke tilstrekkelig for gamle forbrukslån som ender i mislighold. Den trenden vil trolig holde seg frem til bankenes vilje til å hente inn nye lånekunder blir sterkere. En slik sammenheng vil være gyldig nesten uavhengig av hvor godt kreditthåndverk som utføres. Alternativet for bankene, gitt at man ønsker å få ned misligholdsandelen, er å selge inkassoporteføljen til selskaper som har spesialisert seg på innfordring av gammel gjeld.

Bank Norwegian nevner at etter gjeldsregisteret kom i 2019 så er det også veldig mange som har blitt avvist ved døra før de har kunne ta opp lån, og som da ikke vil gå til inkasso med økt gjeld. Mange kunder som har boliglån, har igjennom koronakrisen fått ta del i en betydelig rentenedgang, så for de som har lån og fast inntekt, vil de fleste ha fått en betydelig forbedring av sin økonomi.

De fleste banker rapporterer i kjølvannet av koronapandemien om reduksjon av misligholdet, og statistikk tyder på at misligholdet i den norske banksektoren synker kraftig. Banken ser det egentlig over hele linja at det er rundt 40-50% reduksjon i antall saker som blir sendt til inkasso. Det er det flere årsaker til. Når det er færre som tar opp lån, blir det færre saker som blir sendt til inkasso. En annen årsak er at flere har fått bedre råd og mange prioriterer det å betale ned på gjelden sin. Det å gå til inkasso i seg selv er ofte ikke et tegn på at man er i en permanent økonomisk krise. For mange så er det bare en midlertidig «set back» i økonomien som man kommer seg over etter hvert. Nå er det flere som har en buffer som gjør at man ikke kommer i en slik økonomisk krise.

Det som er negativt fra bankens ståsted som lever av å låne ut penger, det er jo at folk har et mindre lånebehov. Når folk låner mindre så blir det mindre renteinntekter til banken. Men så er det mindre kostnader til som går til å dekke tap. Dette veier opp av bortfallet av kunder foreløpig. For Bank Norwegians del så har dette vært positivt.

Drøfting

Ut ifra svarene til intervjuobjektene så mener intervjuobjektene at mislighold på forbrukslån har gått ned under koronapandemien. De peker på flere faktorer som dette kan skyldes. Blant annet så nevner Bank Norwegian at det er satt høyere krav til kundene og å kvalifisere til å få et forbrukslån er mye vanskeligere i dag enn tidligere. Det gjør at bankene er ute etter de samme kundene som har en god inntekt og som på scorekortet kan

betjene lånet sitt. Når kravene da blir satt opp for kundene så vil andelen av de som har høyest «sjanse» til å misligholde et lån ikke få innvilget et forbrukslån eller kreditt.

Santander Consumer Bank nevner at de som allerede har gått til inkasso på de usikrede lånene, så må ikke nødvendigvis koronapandemien være en faktor for dette. Der blir det nevnt at disse kundene som har rullet inn til inkasso like så godt kunne ha gått til inkasso uavhengig av koronapandemien eller ikke. Det er også et mønster hvor de med lavere inntekt går fortore til inkasso en de med en høyere inntekt. Dette skyldes av at de med en høyere inntekt har en bedre mulighet til å spare opp en buffer som man da kan bruke hvis man havner i en økonomisk krise.

Alle intervjuobjektene nevner at norske husholdninger har blitt bedre til å spare, men også at det er mindre ting å bruke penger på under denne pandemien. Det kommer også frem at norske banker har vært veldig flinke til å hjelpe kundene når denne pandemien slo ut for alvor. Danske Bank nevner at det ble en form for konkurranse om å hjelpe kundene sine best mulig for de som opplevde en økonomisk forandring i sin hverdag. I april 2020 uttalte Nordea at de hadde fått inn over 60 000 søknader om avdragsfri periode på boliglånet, billån og utestående kreditt og forbrukslån (Lånemegleren, 2020). Når man får avdragsfrihet på et lån så vil det si at kundene kun betaler kostnader som er knyttet til lånet som er renter og omkostninger, noe som gjør at man utsetter selve nedbetalingen på lånet.

At antall misligholdte lån har gått ned under koronapandemien mener vi kan skyldes flere årsaker ut ifra intervjuobjektene svar og det vi har funnet av informasjon. At folk har fått bedre råd og en bedre oversikt over egen økonomi er en viktig faktor til at antall lån som har gått til inkasso har sunket. En annen viktig faktor er at bankene har vært veldig samarbeidsvillige og vært fleksible når det kommer til avdragsfrihet og betalingsfrie måneder. Dette fører til at kunder som har en tung økonomisk hverdag får mindre utgifter over en periode og som da fører til at de får bedre tid til å hente seg inn økonomisk.

4.5 Norges økonomi

I dette delkapittelet er fokuset hvordan endring i Norges økonomi vil påvirke forbrukslånmarkedet. Her er hovedfokuset om hvordan markedet kommer til å reagere eller har reagert ved endring i styringsrenten. Dette er viktig å få informasjon om for å vurdere

fremtidsscenarioer med den norske styringsrenten og hvordan det kan påvirke forbrukslånmarkedet.

Santander Consumer Bank nevner at vanligvis er lav styringsrente til for å skape økt omløp av penger i samfunnet. Dette er naturligvis ikke tilfellet under korona, siden folk sparer mer og er mer forsiktig med bruk av penger. Lav styringsrente fører også til nærmest historisk lav boliglånsrente, noe som gjør at folk har bedre råd til å betale for seg, og ikke vil ha det samme behovet for å ta forbrukslån. Historisk sett så er det renteendring i samfunnet som påvirker bankenes tap ovenfor arbeidsledigheten. Eksempel her er at hvis det kommer rentehevinger i løpet av neste år med 25 punkter per heving, så vil lønnsveksten sannsynligvis spise denne hevingen opp, og det vil ikke merkes i stor grad. Kommer det derimot fire rentehevinger, så kan det godt hende at man begynner å merke at flere sliter med å betale for seg og behovet for forbrukslån kan øke.

Danske Bank nevner at grunnet lav styringsrente de siste årene og den prisveksten boligmarkedet har hatt så vil det kanskje åpne opp for at noen refinansierer forbruksgjelden sin inn i boliglånet i større grad enn det man kunne før. Altså så sitter folk med boliglån som kanskje er langt under verdien på boligen som gir mulighet til å låne seg opp.

Kreditor nevner at dette er et litt komplekst bilde, men at det er klart at lav styringsrente isolert sett bidro til at mange husholdninger fikk bedre likviditet, det er det ikke noe tvil om. Men så er det nok en viss skjevhet at det er relativt sett ganske mange uten bolig som har forbruksgjeld. For disse har nok lav styringsrente liten effekt i forhold til de som har forbruksgjeld og boliglån.

Den andre faktoren som er viktig for de som er boligeiere er at de som eier bolig i sentrale strøk, så har boligverdien gått ganske kraftig opp. Dette fører til at formuesverdien deres er økende, og gjør at man får kapasitet til å refinansiere inn i boliglånet. Intervjuobjektet tror at mange husstander heller nå ser på refinansiering i bolig som et bedre alternativ enn å opprette forbrukslån. Isolert sett så har det nok noe å si for det usikrede lånemarkedet, men full effekt får man ikke ettersom at det på langt nær er alle som eier bolig.

Bank Norwegian nevner at under pandemien så har boligrenten gått ned. Dette har sørget for at en kunde med stabil og god jobb nå har fått mindre utgifter i måneden enn det man hadde før denne pandemien. Det har også blitt utrolig billig å ta opp mer i boligkjøp og det er dessuten like lett tilgjengelig som et usikret lån for de som har bolig. Så når man først skal låne penger, er det for mange like naturlig å låne opp med sikkerhet i boligen. Dette

koster nesten ingenting i dag, det er nesten gratis. Så for bransjene som opererer i forbrukslånmarkedet så har dette da vært en negativ trend for de kundene som eier bolig.

Drøfting

Når man ser på Norges økonomi og hvordan dette har påvirket forbrukslånmarkedet peker alle intervjuobjektene på lav styringsrente som fører til lave boligrenter samtidig som at prisveksten på boligmarkedet har fortsatt å øke. Disse to faktorene har stor betydning for forbrukslånmarkedet for kundebasen som eier bolig eller andre lån da de vil få en betalingslettelse når markedsrenten i de forskjellige markedene er lav. Da vil forbrukerne totalt sett ha mer penger å spare og bedre råd til å betale for seg. En annen ting som nevnes er hvordan vekst i boligprisene gjør at boligeiere i flere tilfeller har høyere verdi i boligen enn hva de har i lån, noe som gir mulighet til å låne seg opp i bolig. Dette trekker kunder vekk fra forbrukslånmarkedet.

Et interessant svar fra Santander var hvordan styringsrenten vil påvirke forbrukslånmarkedet. Det nevnes at hvis styringsrenten blir satt opp flere ganger over kort tid så vil dette gagne forbrukslånmarkedet da forbrukere kan få økt behov for forbrukslån dersom betalingsevnen deres blir svekket. Sentralbanksjefen har nevnt at han ser for seg renteheving i andre halvår av 2022 (E24, 2020). Om forbrukslånmarkedet vil bli påvirket av dette, vil det komme helt an på hvor hyppig rentehevingene vil komme og hvor stor renteoppgangen blir i forhold til lønnsveksten.

4.6 Konkurransen

I dette kapitlet skal vi nærmere inn på forbrukslånbankenes syn på hvordan konkurransen kan bli i fremtiden og hva slags trussel dette kan medføre markedet og deres virksomhet. Derfor er dette delkapitlet fokusert kun på svar rundt dette fra spesialistene i markedet. Dette er gjort fordi det er disse som analyserer sitt eget marked best og har best kjennskap til mulige utfordringer eller fordeler konkurransen kan medbringe i markedets fremtid.

Santander Consumer Bank tror at konkurransen kommer til å bli hardere og hardere. Allerede etter gjeldsregisteret og forskrifter har de opplevd at konkurransen har blitt tøffere, da bankene i stor grad er nødt til å konkurrere om de samme kundene i motsetning til tidligere. Før gjeldsregister og forskrift var det mer opptil hver bank å selv vurdere hvem som var gode og dårlige kunder. Gjeldsregisteret og forskriften gjør at deler av

markedet har forsvunnet. Dette fører til færre kvalifiserte kunder og større konkurranse mellom bankene. Det fører videre til at bankene er nødt til å gi fra seg margin for å vinne de gode kundene.

En annen ting er at forbrukslånbankene og låneagentene begynner å endre seg. Noen foretar sammenslåinger, mens andre diversifiserer seg til andre markeder som for eksempel boliglån. Noen tilbyr etter hvert også refinansiering av forbruksgjeld til litt høyere rente enn vanlige boliglån mot at man får delpant i bolig. Aktørene tror det vil komme flere oppkjøp og konsolideringer enn tidligere. De fleste har store vekstplaner når situasjonen rundt pandemien nærmer seg slutt, noe som også kommer til å skape enda hardere konkurranse.

Oppfølgingsspørsmål: Hvordan er det med utenlandske foretak og det å operere under norsk lovgivning? Hvordan påvirker dette konkurransen?

Dersom man er registrert som grensekryssende virksomhet, for eksempel Klarna, har forskriftene i 2019 sørget for at disse er nødt til å følge forskriften. De måtte ikke følge retningslinjene som kom i desember 2017. Dette betyr nødvendigvis ikke at alle gjør som Klarna, fordi de er børsnotert og er en seriøs aktør. Derimot om man har en useriøs aktør, for eksempel fra Zimbabwe som driver med utlån av penger via en app eller lignende i norske kroner, så kan finanstilsynet komme inn å si «nei, dere får ikke operere i landet uten å følge vår lovgivning». Men det skal være svært vanskelig å gjøre i praksis å faktisk blokkere slike selskaper.

En annen fare for konkurransen er dersom finansdepartementets høringssvar om å sette fleksibilitetskvote til 0% og økning i buffere + renteøkninger trer i kraft, kan det føre til at et uregulert gråmarked vokser frem, hvor de som ikke får lån går til utenlandske aktører eller en «kriminell i nabolaget» for å låne penger. Intervjuobjektet mener derfor at reguleringen ikke kan bli for strengt da nye lånemetoder kan bli benyttet, som øker faren for at bankene i Norge blir mindre konkurransedyktige og kundene har mindre forbrukervern. Det kan jo ende opp med at kunder etter hvert vil ha muligheten til å låne penger i Bitcoin, eller at store selskaper som Facebook starter med utlån av penger. Dette vil jo vært nært umulig å kontrollere og regulere.

Bank Norwegian nevner at konkurransen i markedet i dag er veldig tøff. For norske banker, særlig de som er ny oppstartet så er markedet utrolig hardt. Flere norske banker kommer til å bli oppkjøpt eller slått sammen, det er intervjuobjektet helt sikker på. Banken

ser også at priskonkurransen i bransjer hvor aggregatorer og sammenligningstjenester får et fotfeste, og opplever at dette går utover marginene.

Forbrukslån er ikke kun drevet av reise, fest og moro. Mange tar opp slike lån og kreditter til dagligdagse utfordringer som tannlegeregninger, starte egen bedrift og for å hjelpe familie. Disse lånebehovene forsvinner ikke, de vil alltid være der. Etterspørselen etter penger vil alltid være der. Det større spørsmålet er hvem som kan dekke denne etterspørselen. Er det boliglånsbankene, aktører som Klarna, nye fintech-aktører eller kommer det nye forbrukslånbanker? Usikkert gjeld kommer det alltid til å være etterspørsel etter, spørsmålet er bare hvor stor denne etterspørselen blir. Banken jobber alltid etter å tilpasse sine produkter slik at de kan dekke etterspørselen best mulig. Selv om etterspørselen blir omtrent flat så er det en konkurranse i et marked på om lag 140 milliarder kroner hvor omtrent 1/3 av kundene bytter långivere hvert eneste år. Det vil si at til enhver tid vil det være 20 til 40 milliarder som flytter seg imellom bankene. Dette sørger for at man da må være bedre enn konkurrentene på alle mulige områder for å hele tiden hente av denne kundebasen som bytter banker.

Oppfølgingsspørsmål: Tror du store aktører som for eksempel Facebook eller Google kan begynne å konkurrere i dette markedet? Hva vil skje med markedet da?»

Intervjuobjektet tror ikke det er noe fare for at store aktører som de nevnte begynner å konkurrere i dette markedet. Google blant annet tjener utrolig mye penger på at finansinstitusjoner annonserer tilbud via dem. For google er det mye enklere å ta betalt for å markedsføre produkter enn å begynne å konkurrere mot finansinstitusjonene som faktisk er en stor kundegruppe av dem. En annen ting derimot er at utenlandske banker kommer til å kjøpe opp norske banker. Norden er et ekstremt lønnsomt marked å være i.

Drøfting

Det ser ut som at begge forbrukslånbankene er enige om at det er konkurranse om kundene sånn markedet er i dag. På grunn av gjeldsregisteret og nye forskrifter har det blitt strammet inn på reglene generelt i forbrukslånmarkedet og man kjemper nå om de samme kundene, mot tidligere hvor man fra bank til bank hadde ulik vurdering av en god og dårlig kredittkunde. Som Bank Norwegian nevner så er det til enhver tid 20 til 40 milliarder som flytter seg mellom forbrukslånbankene hvert år. Dermed er det blitt mye viktigere enn før å gi fra seg marginer på rente og etableringsgebyr for å gi kundene det beste tilbudet. En annen ting som begge intervjuobjektene nevner er at de tror det blir en del sammenslåinger

og oppkjøp av større banker hvor de vil ha store vekstplaner. Dette vil gjøre konkurransen i markedet fremover tøffere.

Ved spørsmål om konkurransen fra utenlandske foretak nevner Santander at det kan være en trussel at utenlandske foretak kan operere ulovlig i Norge dersom norsk lovgivning blir for streng noe som gjør at de som ikke får lån i det norske markedet vil forsøke nye lånemetoder. Det kan være låne fra en app på telefonen, låne penger i kryptovaluta eller annet. Dette mener vi også kan være en trussel for veksten i det norske forbrukslånmarkedet. Santander nevner blant annet at dersom store selskaper som for eksempel Facebook starter med utlån av penger så kan det øke konkurransen i markedet ytterligere. Her er Bank Norwegian litt uenig når det kommer til eksempler som Google og Facebook da disse foretakene tjener ganske gode penger på forbrukslånmarkedet fra før av gjennom annonseringer av forbrukslån og kreditt. Men det begge er enige i er at flere oppkjøp foretatt av utenlandske banker kommer til å skje og vil bidra til økt konkurranse i markedet.

4.7 Fremtiden for markedet

I dette delkapittelet blir intervjuobjektene spurt om fremtiden til markedet, med fokus på veksten eller nedgangen de tror det kommer til å ha. Det er viktig for oss å få flere tanker rundt dette da det åpner opp for flere scenarioer enn det vi først hadde tenkt.

Santander Consumer Bank sier: «Det som skjer er at det trolig bygger seg opp en demning med konkurser i Norge. Siste 12 månedene har det vært færre konkurser enn de 12 månedene før det. Det er hovedsakelig drevet av at staten ikke krever inn skatt og avgifter av foretakene like hardt som før, men heller utsetter de. Så er det videre spørsmålet: hva skjer når vaksinasjonen nærmer seg en slutt og landet går tilbake til normalen? Staten vil da kreve inn de pengene de har latt foretak utsette, noe jeg tror kan føre til at denne demningen sprekker. Det er da usikkert hvordan disse konkursene vil påvirke utviklingen i makroøkonomien i Norge. Men det kan for eksempel tenkes at noen av de som er permitterte kanskje blir arbeidsledige, eller det kan være at eksisterende kunder som har fast jobb, mister jobben.»

Intervjuobjektet fortsetter:

«Jeg tror rett og slett at staten har vært litt for snille, og holdt mange foretak kunstig i live som kan gi en ytterligere nedgang i forbrukslånmarkedet, samtidig som vi ser en økning i

antall misligholdte lån. Det vil nok etter hvert som landet åpner for fullt igjen komme en “rebound” hvor GDP (Bruttonasjonalprodukt) vil øke når det er mange som skal ta igjen mye av den tapte tiden under Covid-19. Det blir nok en del dyre ferieturer, aktiviteter og diverse forbruk som kommer til å bidra til en etterspørselsøkning i markedet når landet åpner opp igjen.»

Danske Bank tror at de som har blitt permittert eller arbeidsledige under pandemien vil bli enda mer forsiktig fremover etter å ha kjent det på kroppen i løpet av pandemien. Dette kan være en faktor på at etterspørselen i markedet fortsetter å være lav. En annen faktor på at etterspørselen fortsetter å være lav for de som ikke har vært særlig berørt, er at behovet for forbrukslån trolig ikke vil være det samme grunnet at folk har fått tid til å spare mer, har bedre råd og har fått mye mer stell på økonomien sin enn tidligere. Det er et vanskelig marked å spå. I takt med vaksineringen så tror intervjuobjektet at folk er veldig lei av å ikke gjøre noen ting. Man tror vi vil se en kraftig økning i antall transaksjoner slik som vi så i sommer 2020 og at folk gjerne vil bruke litt mer penger og gjøre ting når samfunnet blir mer normalt igjen. Etterspørselen tror intervjuobjektet kommer til å jevne seg ut ganske fort grunnet bevisstheten rundt egen økonomi og grunnet det gjeldsinformasjonsloven har ført med seg. Intervjuobjektet tror de som er veldig forbrukslåntunge nå, i større grad vil fortsette å unngå mer forbruksgjeld og forsøke å kvitte seg med den usikrede gjelden, ved å benytte muligheten til refinansiering i bolig grunnet økte priser i boligmarkedet.

Kreditor nevner at i det neste halvår trolig vil fortsette sånn som nå med veldig moderate nivåer. Det vil nok fortsette med lavt antall av misligholdte lån og økende mislighold av porteføljene som forklart tidligere. Det er nok lite som vil skje nå med det første fordi man må åpne samfunnet igjen før noen store endringer skjer. Det eneste man har drevet med nå som er en større forbrukskost under korona er oppussing. Man må få i gang fritid og ferie før man skal merke at forbruke øker. Når dette skjer tror intervjuobjektet at man vil merke på at søknadsvolumet etter nye lån vil øke.

Så blir det store spørsmålet om hvor strenge bankene kommer til å være fremover. Man vil nok være mye strengere enn det man var før sommeren 2019 på grunn reguleringer som finnes og de reguleringene som kan komme. Markedet vil nok etter hvert øke igjen, men intervjuobjektet tror ikke markedet vil komme seg opp på i nærheten av samme størrelse igjen som det har vært tidligere. Hvis dette skal skje så må det norske markedet bli mer

attraktivt igjen sånn at man velger å flytte pengene dit istedenfor å gå inn i for eksempel det finske eller svenske markedet, noe som ikke ser særlig sannsynlig ut for øyeblikket. Et eksempel som er aktuelt i dag er da Nordax la inn bud på Bank Norwegian hvor budet på banken var lavere en aksjekursen. Dette sier litt om hvor usikkert dette markedet er for tiden.

En annen ting som ikke har noe med koronapandemiens påvirkning å gjøre, men som kan være svært relevant er kapitalkravs forordningen for problemlån som tidsmessig kan komme samtidig med at land begynner å åpne opp. Kapitalkravs forordning for problemlån er noe Finanstilsynet har jobbet med over lengre tid, men hvor det ikke er kommet en endelig avklaring for Norge. Forordningen vil potensielt kunne ha stor konsekvens for norske forbruksbanker, og handler kort fortalt om økt kapitaldekning på misligholdte engasjementer. Det vil ha mye å si med hensyn på rammevilkårene til forbruksbransjen, og kan påvirke bankenes utlånsevne til markedet.

Intervjuobjektet fra **Bank Norwegian** er helt overbevist om at når denne pandemien er over så kommer vil til å få en "boom" i økonomien. Det viser egentlig all økonomisk historie at det vil bli en «boom» for de aktørene som er igjen i markedet. Banken vil ikke starte med et stort handicap med masse inkassosaker og dårlige betalere. Bankene er nå egentlig ganske robust med et relativt lavt inkassovolum og moderate tap. Det gjør at hele finansbransjen er ganske godt rustet til å dekke det behovet som kommer til å oppstå.

Intervjuobjektet mener at når folk føler trygghet og fremtidsoptimismen kommer tilbake, kommer folk flest til å øke sitt forbruk av ting og opplevelser, men alle kommer ikke til en anerkjennelse av trygghet samtidig og alle kommer ikke til å oppleve fremtidsoptimismen samtidig fordi det er mange bransjer som trenger tid til å hente seg inn.

Drøfting

Det alle intervjuobjektene er enige om her er at det trolig vil komme en etterspørselsøkning når samfunnet nærmer seg å komme tilbake til normalen. Dette mener vi også vil være svært relevant da det kan tenkes at forbruket kommer til å øke da mange har ting de skal ta igjen etter over ett år med strenge restriksjoner. Dette vil bankene være fullt klar over og de kommer til å stå klare for å konkurrere hardt om kundene. Med mindre inkassosaker og bedre betalere på bok, så er bankene ekstremt godt rustet og klare til denne konkurransen.

På andre siden så nevnes det noen negative effekter noen av intervjuobjektene tror denne pandemien kan bringe for forbrukslånmarkedet. Santander nevner blant annet en demning

av konkurser som bygges opp av at foretak holdes kunstig i live av at staten har gitt utsettelse på skatt og avgifter. Det kan tenkes er noe korrekt da antall konkurser har gått fra å være i snitt 4820 fra 2017 til 2019, til 4063 i 2020 (Brønnøysundregistrene, 2017-2020). Denne nedgangen er uvanlig stor. Når staten da skal kreve inn disse utsettelsene så tror Santander at det er fare for at det vil slå flere foretak til å nærme seg eller gå konkurs noe som kan føre til det vil komme en bølge med økt permittering og arbeidsledighet. Disse vil ikke kvalifisere til nye forbrukslån, noe som vil bidra til nedgang i markedet, samtidig som dette vil trolig bidra til økt mislighold. Denne tanken er svært interessant grunnet de observerte konkurs tallene fra korona året 2020 mot tidligere. Samtidig som skatteetaten sine sider viser til at man som privatperson, enkeltmannsforetak eller selskap kan søke om slike betalingslettelse dersom man er berørt av koronapandemien, noe som støtter teorien til Santander (Skatteetaten, 2020).

Danske Bank nevner at det kan tenkes at mange flere vil være mer bevisste og opplyste rundt økonomien sin som vil gjøre at flere handler mer ansvarlig overfor egen økonomi som gjør at færre vil ty til dyre forbrukslån og kreditter. Dette er også relevant i vurdering av fremtiden til markedet for forbrukslån.

En svært interessant ting som ingen andre enn Kreditorer nevnte er kapitalkravsforordningen som sannsynligvis kommer tidsmessig samtidig som land begynner å åpne opp igjen. Dette er noe som er vedtatt i EU 17. April 2019. Den nye kapitalkravsforordningen for misligholdte lån er ikke gjennomført i Norge ennå, men forordningen er tatt inn i EØS-avtalen (KPMG, 2020). Som Kreditorer sier, så er det usikkert på akkurat når dette trer i kraft. Forordningen er til vurdering i EFTA-statene med sikte på eventuell inkorporering i EØS-avtalen (Regjeringen, 2020c). Det kapitalkravsforordningen skal føre til er at man må ha økt kapitaldekning på misligholdte lån. Usikrede misligholdte lån må nedskrives 100% i løpet av tre år som misligholdt. Forordningen innebærer at det skal stilles krav om fradrag i ren kjernekapital for misligholdte lån som ikke er tilstrekkelig dekket av nedskrivninger (Finanstilsynet, 2019b).

Etter år	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Sikret med pant i fast eiendom	0%	0%	25%	35%	55%	70%	80%	85%	100%
Sikret med annen pant	0%	0%	25%	35%	55%	80%	100%		
Usikret	0%	35%	100%						

Tabell 4.1: Minimum dekningsgrad i prosent av lånebeløp, antall år etter mislighold ble konstatert.

Kilde: (Finanstilsynet, 2019b)

Finansieringsforetak sitter per dags dato på større andeler av misligholdte porteføljer som finanstilsynets rapport viser i en del av rapporten om utvikling i forbruksgjeld som er presentert i figur 3.4 (Finanstilsynet, 2021). Trolig er det en del lån i den målte misligholdsandelen som er gamle grunnet nedgang av porteføljesalg. Dette gjør at forordningen vil føre til massive nedskrivninger av misligholdte lån, noe som kan redusere forbrukslånbankenes evne til å betjene markedet like godt i en tid fremover etter endringen blir innført (Nordic Credit Rating, 2020). Formålet med denne endringen er å sørge for at finansforetakene setter av tilstrekkelig med kapital til å kunne møte fremtidige tap, samt skape incentiver for å unngå opphoping av problematiske lån i finansforetakene (KPMG, 2020). I det lange løpet er endringen ment til å bidra til at misligholdte lån selges ut av banksystemet fortere slik at bankenes utlånskapasitet øker og for å ruste finansforetakene bedre for å unngå konkurser.

5.0 Oppsummering og konklusjon

5.1 Oppsummering

I dette kapitlet vil vi oppsummere analysen og resultatene som vi kom frem til med denne oppgaven. Problemstillingen som skal besvares i denne oppgaven er hvordan påvirkningen av koronapandemien vil være for forbrukslånemarkedets vekst i fremtiden. Til slutt vil vi konkludere med hva vi tror kommer til å skje på bakgrunn av informasjon, analyse og resultatene av denne oppgaven.

I kapittel 2 presenterte vi hvordan markedet for forbrukslån er i dag. Dette var for å gi et bilde av hvordan markedet og konkurransen er i dag. I dag har nordmenn en samlet usikret gjeld på over 150 milliarder kroner. Dette er gjeld som har en veldig høy rente. Det ble lagt frem et sektordiagram som viser at forbrukslån består av 3% av norske husholdningers totale gjeld. Tilbyderne i markedet er både forbrukslånsbanker, finansforetak og tradisjonelle banker. Det er også en større andel av utenlandske filialer som tilbyr forbrukslån i det norske markedet. De tradisjonelle bankene markedsfører ikke dette produktet på samme måte som forbrukslånsbankene gjør. Grunnen til dette er at de ikke er ute etter å skape dette behovet for kunden, men de vil tilby det til kundene som etterspør det. Den største kundegruppen som har forbrukslån er på alderen 40 – 49 år og det er de med lavere inntekt som har tatt opp et forbrukslån. Det er også de som er på alderen mellom 35 – 49 som tar opp høyest beløp på et forbrukslån. Av de som allerede har et eksisterende forbrukslån i fra før av, så benytter over halvparten seg av å refinansiere gammel gjeld når det tas opp et forbrukslån. De som tar opp et forbrukslån for første gang bruker store deler det på renovering, bil/ båt og til eget forbruk.

I kapittel 3 tok vi for oss veksten i markedet fra finanskrisen og frem til i dag. Veksten i forbrukslånemarkedet har steget enormt fra slutten av finanskrisen i 2009 til 2017. Fra en vekst i 2009 på rundt 2% til en vekst på rundt 15% i 2016. I denne tidsperioden var det lite regulering og vedtak, noe som førte til at tilbyderne kunne gjøre som de ville. Veksten i dette markedet førte til at det ble veldig mange nyetablering av tilbydere og uten noe form for register som viste hva kundene hadde i forbruksgjeld fra før av, førte dette til at kundene nesten uansett gjeldsgrad fikk innvilget et forbrukslån. Dette førte til at det ble etablert retningslinjer i 2017 som var krav til hvordan bankene skulle drive utlånspraksis. Grunnet dårlig overholdelse av retningslinjene ble retningslinjene gjort om til forskrift den

15. mai 2019. Denne forskriften erstattet retningslinjene som bankene måtte tilpasse seg for å drive med utlån i Norge. Kort tid senere så ble gjeldsregisteret lansert 1. juli 2019. Dette førte til at bankene nå hadde et register på hvor mye kundene hadde i total forbruksgjeld. Utlånspraksisen blant tilbydere i forbrukslånsmarkedet ble dermed strengere, og kravene til kundene ble høyere for å få innvilget et forbrukslån.

I kapittel 4 ble intervjuobjektene og funn presentert. Disse intervjuobjektene var representanter fra Bank Norwegian, Santander Consumer Bank, Kredinor og Danske Bank. Spørsmålene som ble stilt til intervjuobjektene var generelt om markedet og de lovpålagte forandringene som har påvirket og som kommer til å påvirke veksten fremover. I kapittelet har vi drøftet litt under hvert delkapittel hvor vi trekker inn intervjuobjektene svar og informasjon vi har fått i løpet av arbeid med denne oppgaven. Det har blitt presentert oss nye årsaker vi ikke har tenkt på tidligere som er svært relevant for konklusjonen i oppgaven.

5.2 Konklusjon

Problemstillingen i oppgaven vår er hvordan påvirkningen av koronapandemien vil være for veksten i forbrukslånsmarkedet. Vil markedet for forbrukslån vokse eller fortsette å avta i etterkant av denne pandemien? Ut ifra den informasjonen vi har fått fra intervjuobjektene våre og sekundærkilder tilsier dette at etterspørselen alltid vil være der, men at nye forskrifter og krav til bankene vil gjøre det enda vanskeligere for kundene å oppfylle kravene til å få et forbrukslån i fremtiden.

Når samfunnet åpnes opp igjen så vil vi nok se en endring i forbruket hos store deler av befolkningen i Norge. Folk kan reise, dra ut på serveringssteder og rett og slett bruke mer penger igjen. Styringsrenten er historisk lav og er for første gang satt til 0. Dette gjør at det blir en lavere rentebelastning på kundene, noe som fører til at flere har bedre likviditet. Dette er noe som trolig vil endre seg når samfunnet åpner opp igjen. Dersom styringsrenten blir satt opp hyppig over kort tid som gjør at rentenivået havner over lønnsvekstnivået, vil rentebelastningen for befolkningen bli større og disponibel inntekt og kjøpekraft mindre. Har man ikke en buffer i bakhånd så vil nok flere benytte seg av kreditt og forbrukslån for å betale uforutsette utgifter.

Noe som trolig vil ha en dempende effekt på veksten på tilbudssiden er kapitalkravsforordningen. Denne forordningen har som formål å sørge for at finansforetakene setter av

tilstrekkelig kapital som skal møte fremtidige tap. Kapitalkravs-forordningen er ment til å bidra til at misligholdte lån skal selges ut av balansen slik at bankene i det lange løp kan få økt sin utlånskapasitet. Den kortsiktige effekten derimot er at det trolig vil føre til at bankene i mindre grad vil ha muligheten til å betjene markedet når kapitalkravs-forordningen blir satt i kraft. Siden det har vært en stor økning i misligholdsandel så sitter finansieringsforetakene på store andeler av misligholdte porteføljer som må nedskrives til 0 dersom de er eldre enn tre år. Dette vil tvinge bankene til å redusere misligholdte lån på kort tid, noe som vil være svært kapitalintensivt. En effekt av denne kapitalkravs-forordningen vil være at det stilles høyere krav til kundene som skal ta opp et forbrukslån. Grunnen til dette er at finansforetakene må holde av kapital til mulig misligholdte lån og sørge for at de er avskrevet i løpet av tre år dersom de blir misligholdt.

Under koronapandemien har regjeringen kommet med tiltak for privatpersoner, selskap og enkeltmannsforetak slik at de har mulighet til å opparbeide seg likviditet. Tiltak som blant annet har blitt gjort er å utsette skatte- og avgiftskrav. Avdragsperioden øker også ifra 6 til 12 måneder. Disse tiltakene hjelper bedrifter, selskap og privatpersoner igjennom koronapandemien. Dette i samsvar med det Santander nevner, og de tallene vi har fått fra konkursregisteret kan tyde på en konkursdemning. Når koronapandemien er ferdig og samfunnet nærmer seg normalen vil staten kreve inn disse utsettelsene de har gitt. Det kan føre til at konkursdemningen sprekker. Det vil da komme en bølge av konkurser hvor de som har fått disse betalingslettelsene ikke greier å betale inn det de skylder staten og kan få økonomiske vansker, som kan føre til at selskaper må permittere eller si opp ansatte. Disse vil ikke kvalifisere til lån under arbeidsledighet og permittering, som kan bidra til nedgang i markedet.

I dag er det en fleksibilitetskvote på forbrukslån hvor bankene kan bruke skjønn på 5% utover de andre kravene i utlånsforskriften. Finansdepartementet hadde en høring i september om hvor de la frem et forslag om fjerning av fleksibilitetskvote på lån uten sikkerhet ved å sette fleksibilitetskvoten til 0. Dersom fleksibilitetskvoten blir fjernet på forbrukslån, så vil det føre til at utlånsforskriften må følges til punkt og prikke, og det gir ikke rom for noe avvik. Dette vil føre til at det blir satt en rød strek gjennom samfunnet og føre til at færre enn tidligere vil kvalifisere til forbrukslån dersom det blir en del av utlånsforskriften. Dette sammen med en rentebuffer på 5% som en stresstest vil sette veldig høye krav for innvilgelse av forbrukslån. Sitter man på store boliglån med en ganske god

økonomi, så kan man bli felt av stresstesten på 5% da det vil bli beregnet at lånet ditt er dyrere enn det faktisk er i dag.

For å konkludere mener vi at på grunnlag av funn fra intervjuobjektene, primær- og sekundærkildene våre så vil veksten i forbrukslånsmarkedet fortsette å avta i fremtiden etter koronapandemien. Det vil nok komme en liten økning fra det vi ser i dag, når ting kommer tilbake til normalen igjen og folk kan leve som før og forbruke mer. Men veksten vil ikke komme tilbake på det nivået som den var på for 3-4 år siden. Gjeldsregisteret og forskriften fra 2019 vil trolig fortsatt ha en stor påvirkning for en fortsettende nedgang i markedet, sammen med nye tiltak og reguleringer som kan komme. Ut ifra det nye forslaget på blant annet fleksibilitetskvoten som er oppe til vurdering så vil det stilles strengere krav til å låne ut usikret gjeld, noe som vil føre til at flere og flere forbrukere ikke vil kvalifisere til det. Kapitalkravs-forordningen kan også føre til lavere press på markedet fra tilbudssiden som kortsiktig kan bidra til fortsatt nedgang i markedet.

Litteraturliste

- Bank Norwegian. (2021, mars). Utvikling i forbrukslånmarkedet.
- Bankplassen Norges Bank. (2019, september 24). *Nytt gjeldsregister: Mange har litt forbruksgjeld – noen få har mye*. Hentet fra bankplassen.norges-bank.no: <https://bankplassen.norges-bank.no/2019/09/24/nytt-gjeldsregister-mange-har-litt-forbruksgjeld-noen-fa-har-mye/>
- Barne- og familiedepartementet. (2018, oktober 18). *Tre selskaper får gi gjeldsopplysninger*. Hentet fra regjeringen.no: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing---forslag-til-lov-om-registrering-av-enkeltperoners-gjeld-gjeldsregisterloven/id2517092/>
- Barne- og likestillingsdepartementet. (2007, august 24). *Anmodningsvedtak i stortingssesjonen*. Hentet fra regjeringen.no: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-4-2007-2008-/id485058/?ch=2>
- Barne- og likestillingsdepartementet. (2016, oktober 25). *Høring - forslag til lov om registrering av enkeltpersoners gjeld (gjeldsregisterloven)*. Hentet fra regjeringen.no.
- Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. (2013, september 27). *Endring i tinglysningsloven mv. (registrering av gjeld)*. Hentet fra regjeringen.no: <https://www.regjeringen.no/contentassets/a2b111bb25b943aaa2fa808d7a504112/no/pdfs/prp201220130195000dddpdfs.pdf>
- Brønnøysundregistrene. (2017-2020). *Statistikk fra Konkursregisteret (konkursåpninger og tvangsavviklinger)*. Hentet fra brreg.no: <https://www.brreg.no/produkter-og-tjenester/statistikk/statistikk-fra-konkursregisteret/>
- DNB. (2021). *Innsiktsrapport (Hva kan transaksjonsdata fortelle oss om atferd og forbruk gjennom det første året av koronapandemien?)*. Hentet fra dnb.no: https://www.dnb.no/portalfront/nedlast/no/om-oss/dokumenter/Innsiktsrapporten_2021.pdf
- E24. (2020, juni 19). *Norges Bank gir nytt rentesignal: Kan sette opp renten i 2022*. Hentet fra e24.no: <https://e24.no/boers-og-finans/i/4qM5o9/norges-bank-gir-nytt-rentesignal-kan-sette-opp-renten-i-2022>
- Finans Norge. (2017, desember 25). *Solide husholdninger med kontroll over kredittkortbruken*. Hentet fra finansnorge.no: https://www.finansnorge.no/aktuelt/sporreundersokelser/husholdningsundersokelsen1/husholdningsundersokelsen-2017/solide-husholdninger-med-kontroll-over-kredittkortbruken/?fbclid=IwAR2HJOtPL9MraAZ2aCwZyobtrKM0gWydGL3aXBZFzBbqcl0JW6xY926_ceM
- Finans Norge. (2019, juni 4). *Regulering av forbrukslån og gjeldsinformasjon*. Hentet fra finansnorge.no: <https://www.finansnorge.no/siteassets/kurs-og-konferanser/2019/bankregulatorisk-fagseminar-juni/presentasjoner/finans-norge-grynergard-regulering-av-forbrukslan-og-gjeldsinformasjon.pdf>
- Finanstilsynet. (2017, juni 7). *Retningslinjer for forbrukslån*. Hentet fra finansstilsynet.no: <https://www.finanstilsynet.no/nyhetsarkiv/pressemeldinger/2017/retningslinjer-for-forbrukslan/>

- Finanstilsynet. (2019a, april 25). *Krav til finansforetakenes utlånspraksis for forbrukslån*. Hentet fra finanstilsynet.no: <https://www.finanstilsynet.no/nyhetsarkiv/rundskriv/2019/krav-til-finansforetakenes-utlanspraksis-for-forbrukslan/>
- Finanstilsynet. (2019b, november 1). *Endring i EUs kapitalkravsforordning med hensyn til problemlån*. Hentet fra regjeringen.no: <https://www.regjeringen.no/contentassets/2021aab3a2bb4beca6b1dededb286fec/horingsnotat---endringer-i-eus-kapitalkravsforordning-med-hensyn-til-problemlan-3049953-2200391.pdf>
- Finanstilsynet. (2020, november 2). *Utvikling i forbruksgjeld*. Hentet fra finanstilsynet.no: https://www.finanstilsynet.no/contentassets/fa2c66c4edab430186b90fe1ec743c34/utviklingen-i-forbruksgjeld_2020.pdf
- Finanstilsynet. (2021, april 28). *Utvikling i forbruksgjeld*. Hentet fra finanstilsynet.no: https://www.finanstilsynet.no/contentassets/0a64579c55254929bebcf3a8957bfd36/utviklingen-i-forbruksgjeld_april21.pdf
- Forbrukerrådet. (2013, november 12). *Trekker forslag om gjeldsregister*. Hentet fra forbrukerradet.no: <https://www.forbrukerradet.no/pressemelding/trekker-forslag-om-gjeldsregister/>
- Forbrukerrådet. (2019, mai 24). *Forbrukslånsbankene med systematiske regelbrudd*. Hentet fra forbrukerradet.no: <https://www.forbrukerradet.no/siste-nytt/forbrukslansbankene-med-systematiske-regelbrudd/>
- Forskning. (2020, november 20). *Norske husholdninger ligger i verdenstoppen i privat gjeld*. Hentet fra forskning.no: <https://forskning.no/ntnu-partner-penger/norske-husholdninger-ligger-i-verdenstoppen-i-privat-gjeld/1770716>
- Gjeldsregisteret. (2021a, april). *Oversikt når det gjelder*. Hentet fra gjeldsregisteret.com: <https://www.gjeldsregisteret.com/>
- Gjeldsregisteret. (2021b, mars). *Nøkkeltall*. Hentet fra gjeldsregisteret.com.
- KPMG. (2020, oktober 20). *«Backstop»-forordningen: endringer i behandling av misligholdte lån i CRR og gjennomføring i norsk rett*. Hentet fra home.kpmg: <https://home.kpmg/no/nb/home/nyheter-og-innsikt/2020/10/backstop-forordning-endringer-i-behandling-av-misligholdte-lan-i-crr.html>
- Lovdata. (2020a, desember 9). *Forskrift om finansforetakenes utlånspraksis (utlånsforskriften)*. Hentet fra lovdata.no: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2020-12-09-2648>
- Lovdata. (2020b, april 30). *Forskrift om endring i forskrift om krav til finansforetakenes utlånspraksis for forbrukslån*. Hentet fra lovdata.no: <https://lovdata.no/dokument/LTI/forskrift/2020-04-30-913>
- Lånemegleren. (2020, april 30). *En strøm av søknader om avdragsfrihet*. Hentet fra lånemegleren.no: <https://www.xn--lnemegleren-x8a.no/nyheter/en-strom-av-soknader-om-avdragsfrihet>
- Nettavisen. (2019a). *Hvem tar opp forbrukslån i Norge?* Hentet fra nettavisen.no: <https://www.nettavisen.no/forbruksl%C3%A5n/>

- Nettavisen. (2019b, mai 10). *Finanstilsynet mener bankene har gitt forbrukslån til kunder som aldri burde ha hatt det*. Hentet fra nettavisen.no/økonomi:
<https://www.nettavisen.no/okonomi/smekk-fra-finanstilsynet-bankene-gir-lan-til-folk-som-aldri-skulle-fatt-det/s/12-95-3423682908>
- Nordic Credit Rating. (2020, oktober 18). *Nisjebanker møter utfordringer med nytt regelverk for misligholdte lån*. Hentet fra nordiccreditrating.com:
https://nordiccreditrating.com/no/article/nisjebanker-moter-utfordringer-med-nytt-regelverk-misligholdte-lan?language_content_entity=nn
- Norges Bank. (2017). *Sterk vekst i forbrukslån*. Hentet fra norges-bank.no: https://www.norges-bank.no/contentassets/ebe82c99213e4e8592a0415cc387cb45/aktuell_kommentar_1_2017.pdf?v=03/09/2017123521&ft=.pdf
- Oslomet. (2015). *Forbrukstrender Økonomi 2015*. Hentet fra oslomet.no:
https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/20.500.12199/5960/file80424_endelig_utgave_sifosurvey.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Regjeringen. (2020a, september 29). *Utlånsregulering på høring*. Hentet fra regjeringen.no:
<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/utlansreguleringen-pa-horing/id2766793/>
- Regjeringen. (2020b, mars 27). *Prop. 67 S*. Hentet fra regjeringen.no:
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-67-s-20192020/id2695373/>
- Regjeringen. (2020c, mars 9). *Kapitalforhold mv. for verdipapirforetak*. Hentet fra regjeringen.no:
<https://www.regjeringen.no/no/sub/eos-notatbasen/notatene/2020/mars/kapitalforhold-mv.-for-verdipapirforetak/id2701103/>
- Regjeringen. (2021, januar 20). *Utlånsforskriften*. Hentet fra regjeringen.no:
<https://www.regjeringen.no/no/tema/okonomi-og-budsjett/finansmarkedene/utlansforskriften/id2791101/>
- (2021, mars). Santander Consumer Bank.
- Skatteetaten. (2020). *Betalingsutsettelse og avdragsordning ved betalingsproblemer som følge av koronasituasjonen*. Hentet fra skatteetaten.no:
<https://www.skatteetaten.no/skjema/betalingsutsettelse/>
- Smarte Penger. (2021, februar 8). *Renten de siste årene*. Hentet fra smartepenger.no:
<https://www.smartepenger.no/lan/300-renten-de-siste-arene>
- Statistisk Sentralbyrå. (2018, oktober 17). *Dette bruker nordmenn penger på*. Hentet fra ssb.no:
<https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/artikler-og-publikasjoner/dette-bruiker-nordmenn-penger-pa>
- Statistisk Sentralbyrå. (2021). *Bruttonasjonalprodukt*. Hentet fra ssb.no:
<https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/faktaside/norsk-okonomi>
- Store Norske Leksikon. (2019, desember 28). *Forbrukslån*. Hentet fra snl.no:
<https://snl.no/forbruksl%C3%A5n>
- Stortinget. (2007, februar 16). *Vedtak nr. 343*. Hentet fra regjeringen.no.

- Stortinget. (2007, februar 16). *Vedtak nr. 343, 16. februar 2007*. Hentet fra regjeringen.no:
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-4-2007-2008-/id485058/?ch=2>
- Verdens Gang. (2018, november 6). *Tall fra SIFO er enda mer detaljerte*. Hentet fra vg.no:
<https://www.vg.no/forbruksl%C3%A5n/artikkel/hvilke-personer-er-det-som-tar-opp-forbrukslan>
- Verdens Gang. (2020, januar 17). *Dette må du vite før du tar opp forbrukslån*. Hentet fra vg.no:
<https://www.vg.no/forbruksl%C3%A5n/artikkel/dette-ma-du-vite-for-du-tar-opp-forbrukslan>
- Wikipedia. (2021, mai 4). *Kredittkort*. Hentet fra no.wikipedia.org:
<https://no.wikipedia.org/wiki/Kredittkort>
- Zmarta Group. (2019). *Lånebarometer 2018*. Hentet fra zmarta.no:
<https://www.zmarta.no/lanebarometern2019>
- Zmarta Group. (2020). *Mest vanlige å låne penger til i 2020*. Hentet fra zmarta.no:
<https://www.zmarta.no/lane-penger/okonomitips/hva-nordmenn-lante-penger-til>

Appendiks: Spørsmål som har blitt brukt i kvalitativt intervju

Forbrukslånmarkedet:

1. Hva er årsaken til nedgang i forbrukslånmarkedet før koronapandemien?
2. Hva kommer til å skje i forbrukslånmarkedet etter koronapandemiens slutt?
3. Hva er det som spesielt har endret seg i nedgangstiden for forbrukslånmarkedet før og etter koronapandemiens start?
4. Hvordan har endring i etterspørsel for forbrukslån og kreditt vært under korona?
 - Hva skyldes nedgangen i etterspørselen?

Konkurransen:

1. Ser du noen endringer i andre markeder, som for eksempel bolig markedet, som påvirker forbrukslånmarkedet positivt eller negativt?
2. Hvordan har konkurransen i markedet vært før koronapandemien?
3. Hvordan er konkurransen i markedet i dag?
4. Hvordan tror du konkurransen vil være i markedet i fremtiden?
5. Hvor viktig er det å gi fra seg marginer nå mot tidligere?

Norsk økonomi:

1. Har koronapandemien påvirket betalingsevne og mislighold i norske husholdninger?
2. Hvordan har koronapandemien påvirket vekst av gjeld i norske husholdninger?
3. Hvordan tror du forbruket kommer til å være etter koronapandemiens slutt?
4. Har dere opplevd noen endringer i Norges økonomi som har påvirket forbrukslånmarkedet på en positiv eller negativ måte?
5. Tror du en eventuell renteheving fra Norges Bank vil øke etterspørselen etter forbrukslån og kreditt?
6. Hvordan er det med konkurranse fra utenlandske aktører i markedet?
 - Kan dette bli en større trussel for norske banker?

Regulering:

1. Hva slags nye begrensninger har dere opplevd i markedet under koronapandemien?
2. Har det kommet nye lovgivninger som har tredd i kraft på grunn av koronapandemien?
3. Hvordan er det med utenlandske foretak å operere under norsk lovgivning?

- Er de nødt til å følge Norges utlånsforskrifter og rapportere til gjeldsregisteret?
4. Er det noen nye reguleringstiltak som skal tre i kraft, som vil påvirke forbrukslånmarkedet?
 5. Er det noen nye forslag til regulering som er oppe til høring?